

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ
КОМАНДНО-ШТАБНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра тактики**

ЗБІРНИК ТЕЗ

**«Проблемні питання тактики дій та всебічного
забезпечення військових формувань і
правоохоронних органів держави в умовах воєнного
стану».**

Харків – 2025

Проблемні питання тактики дій та всебічного забезпечення військових формувань і правоохоронних органів держави в умовах воєнного стану: збірник тез науково-практичної конференції (Україна, м. Харків, 26 червня 2025 року), Х.: НА НГУ, 2024. – 93 с.

Оргкомітет науково-практичної конференції:

Голова оргкомітету – Башкатов Є.Г., начальник кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, доцент, полковник.

Відповідальний секретар оргкомітету – Іванченко А.О., заступник начальника кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, доцент, полковник.

Члени оргкомітету:

В.В. Антонєць, начальник командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, доцент, полковник.

С.Д. Черкашин, доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, полковник.

У збірнику представлено наукові доповіді та повідомлення, в яких розглядаються проблемні питання правоохоронних органів та військових формувань щодо: тактики дій та всебічного забезпечення військових формувань і правоохоронних органів держави в умовах воєнного стану.

Публікується за матеріалами науково-практичної конференції “Проблемні питання тактики дій та всебічного забезпечення військових формувань і правоохоронних органів держави в умовах воєнного стану”, проведена в Національній академії Національної гвардії України 26 червня 2025 року у м. Харкові.

Матеріали проведення науково-практичної конференції будуть корисними науковцям, викладачам вищих навчальних закладів, керівникам і працівникам силових структур.

Доповіді відтворені безпосередньо з авторських оригіналів. За достовірність представлених результатів відповідальність несуть автори.

© Кафедра тактики, КШФ, НАНГУ

УДК 355

Артеменко М.О., курсант Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

Гашенко С.В., старший викладач кафедри загальновійськових дисциплін Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, підполковник.

СТАН МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРІЛЕЦЬКОЮ ЗБРОЄЮ

Матеріально-технічне забезпечення стрілецькою зброєю є одним із ключових аспектів, що впливають на боєздатність підрозділів сектору безпеки та оборони України. У сучасних умовах, коли країна стикається з численними викликами безпеки, забезпечення військових та правоохоронних органів якісною та сучасною стрілецькою зброєю є надзвичайно важливим.

По-перше, важливо зазначити, що стан матеріально-технічного забезпечення стрілецькою зброєю в Україні залишає бажати кращого. Багато підрозділів використовують застаріле озброєння, яке не відповідає сучасним стандартам. Це стосується як конструктивних особливостей зброї, так і її технічних характеристик. Застаріла зброя часто має обмежену ефективність, що знижує можливості військовослужбовців у виконанні бойових завдань. Ситуація ускладнюється тим, що новітні технології, які можуть суттєво підвищити ефективність стрільби, не завжди доступні для підрозділів.

По-друге, проблеми з постачанням та обслуговуванням стрілецької зброї є ще одним важливим чинником. Часто виникають затримки з постачанням необхідних комплектуючих, запчастин і боєприпасів. Це призводить до того, що підрозділи не можуть проводити планові тренування та навчання, що негативно впливає на їхню готовність до виконання завдань. Наявність зброї без належного її обслуговування та підтримки не забезпечує необхідного рівня боєздатності.

Крім того, в Україні існує проблема з інтеграцією нових технологій у

процес матеріально-технічного забезпечення. Багато підрозділів не мають доступу до сучасних систем обліку та управління озброєнням, що ускладнює контроль за його станом і використанням. Відсутність централізованого контролю за постачанням та використанням стрілецької зброї може призвести до зловживань і неефективного використання ресурсів.

Організаційні питання також відіграють важливу роль у забезпеченні стрілецькою зброєю. В Україні часто відсутня чітка координація між різними структурними підрозділами, що відповідають за постачання та обслуговування озброєння. Це призводить до дублювання функцій і витрат ресурсів. Необхідно створити єдину систему управління матеріально-технічним забезпеченням, яка б дозволяла оптимізувати процеси постачання та обслуговування.

Не менш важливим аспектом є питання навчання персоналу, відповідального за обслуговування та ремонт стрілецької зброї. Військовослужбовці та технічний персонал повинні бути добре підготовлені для роботи з сучасною зброєю і мати відповідні знання про новітні технології. Регулярні тренінги та підвищення кваліфікації можуть суттєво підвищити ефективність обслуговування та ремонту озброєння.

Важливо також зазначити, що ефективне матеріально-технічне забезпечення стрілецькою зброєю має вплив на моральний стан особового складу. Коли військовослужбовці мають доступ до сучасного та справного озброєння, це підвищує їхню впевненість у власних силах і готовність до виконання завдань. Наявність якісної зброї є важливим фактором, що формує позитивний бойовий дух у колективах.

У підсумку, стан матеріально-технічного забезпечення стрілецькою зброєю в Україні потребує термінових змін. Важливо забезпечити доступ до сучасної зброї, налагодити ефективні канали постачання та обслуговування, а також провести навчання персоналу. Це дозволить підвищити боєздатність підрозділів сектору безпеки, забезпечити їх готовність до виконання завдань у

складних умовах і зміцнити обороноздатність держави. Тільки за умови належного забезпечення стрілецькою зброєю можна говорити про ефективність і успішність дій сил безпеки України в умовах сучасних викликів.

UDC 355.48.1

Bashkatov Y.G., Chief of the Department of Tactics. National Academy of the National Guard of Ukraine, PhD, military sciences, associate professor, Colonel.

Kashmar O.I., Lecturer of the Department of Tactics, National Academy of the National Guard of Ukraine, Lieutenant Colonel.

**INTRODUCTION OF SPECIALIZED UAV CREWS FOR
COUNTERING ENEMY UNMANNED AERIAL VEHICLES AT THE
COMBAT UNIT LEVEL**

Armed conflicts in recent years, particularly the full-scale war in Ukraine, have confirmed a fundamental shift in the nature of warfare. On the battlefield, unmanned aerial vehicles (UAVs) have become not merely auxiliary tools, but key components at both tactical and operational levels. The widespread use of drones such as Mavic, Autel, and FPV types for reconnaissance and strike missions has introduced a new threat, to which the current structure of military units lacks a systemic response.

Against this backdrop, there arises an objective need to form dedicated UAV crews within combat units that specialize in countering enemy UAVs. These crews should operate on the same level as reconnaissance and strike groups but with a clearly defined mission: drone-versus-drone combat.

Improvised methods have already been used in combat conditions – including ramming with FPV drones, hanging fishing lines to entangle enemy drone rotors, using net launchers, or applying active maneuvering techniques. While effective, these methods lack proper organizational structure, trained personnel, and technical support. In most cases, reconnaissance or strike crews are forced to improvise, diverting attention from their primary tasks.

The introduction of specialized UAV crews will allow for:

-
- Concentration of efforts on continuous counter-UAV operations without detracting from other tasks;
 - Preservation of the combat effectiveness of reconnaissance and strike FPV crews by not burdening them with additional roles;
 - Enhanced flexibility and responsiveness to evolving enemy tactics;
 - Implementation of systematic personnel training, standardized methodologies, and technical support (e.g., specialized interceptor drones, drones equipped with electronic warfare modules or cyber tools);
 - Adaptation to the new doctrine of combat, where control of tactical airspace is critically important.

Currently, the responsibility for protecting airspace at the squad, platoon, or company level lies with EW (Electronic Warfare) and air defense units. However, such assets are not always available on the front lines, while the enemy actively uses small drones to strike positions. This is precisely why the integration of interceptor drones within an organized UAV crew, with a clear mission, is a necessity.

It is important to emphasize that these crews are not intended to replace existing strike or reconnaissance drones, but to complement them. Strike FPV drones should continue targeting enemy equipment and personnel without being diverted to chase or intercept enemy Mavics or Autels. This division of roles will enable more efficient use of unit resources, reduce drone losses, and improve personnel survivability.

Thus, the establishment of interceptor drone crews is a logical stage in the evolution of modern unit structures. This solution is based on practical combat experience, adapted to real frontline conditions, and capable of significantly enhancing the effectiveness of operations in both air and ground domains. The further development of personnel tables, training programs, and technical support for such crews should become a priority for military leadership in a war that increasingly depends on technology.

УДК 355.424.4

Волинчук О.А., викладач кафедри безпілотних систем та радіоелектронної боротьби командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, молодший лейтенант.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ЗАСОБІВ МУЛЬТИРОТОРНОГО ТИПУ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ОПТОВОЛОКОНА

В сучасних реаліях ведення війни не існує і не може існувати озброєння чи методу ведення війни який однозначно і безповоротно давав би вирішальну перевагу одній із сторін. Якщо СОУ впроваджують якесь новаторське рішення яке підтверджую свою ефективність на полі бою – ворог копіює його в найкоротші терміни. Цей самий принцип працює і в іншу сторону.

Яскравим прикладом того як СОУ опинились в позиції «наздоганяючого» є використання FPV-БпЛА мультироторного типу на оптоволоконному зв'язку. Армія РФ першими освоїли дану технологію усвідомили ефективність та почали активно її масштабувати.

В доповіді визначені основні переваги та недоліки використання безпілотних засобів із використання оптоволоконного зв'язку. Як переваги даної технології можна визначити: уникнення втрати зв'язку в умовах втрати радіогоризонту, стійкість до засобів РЕБ противника, швидкість та якість передачі сигналів від станції до дрона, тощо. Як недолік можна зазначити: складність пілотування не якісно підготовленим пілотом, можливі механічні пошкодження, дальність польоту, виявлення позиції пілота, додаткові витрати, проблеми логістичного забезпечення.

Досить часто можна почути думку що дрони на радіозв'язку втратили свою актуальність і їм на зміну прийшли дрони на оптоволоконні. Я вважаю це твердження невірним тож дана доповідь має на меті сформулювати об'єктивне бачення поточної ситуації по цій тематиці.

Знаючи переваги та недоліки керування БпЛА на оптоволокну ми можемо зробити висновок що хоч вони і покривають більшість задач які до цього виконувались дронами на радіозв'язку проте не можуть покрити всі задачі.

Отже, є місії які доцільніше виконувати дроном на радіозв'язку і навпаки є місії які доцільніше виконувати дронами на оптоволокну. Певна ніша є для кожного з описаних засобів ураження. Який метод керування БпЛА буде використовуватись буде залежати в кожному конкретному випадку від задач, наявних засобів, обстановки на ділянці застосування, ступеню навченості екіпажів та рівню протидії засобів противника.

УДК 355.413

Гончаров Є.І., старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНОГО БОЮ ВНОЧІ

Бій вночі, як правило, є продовженням денних дій. Основним завданням оборонного бою вночі є відбиття раптової атаки противника. Для цього командир повинен: посилити спостереження за противником, своїми загородженнями перед переднім краєм і на флангах, організувати підслуховування; більшу частину особового складу і вогневих засобів тримати у постійній готовності до відбиття раптової атаки противника; посилити охорону бойових машин на позиціях і місць відпочинку особового складу.

При організації бою вночі до настання темряви командир підрозділу визначає і вказує підлеглим командирам: добре видимі в нічних умовах орієнтири; додаткові ділянки місцевості перед переднім краєм і на флангах, по яких підготувати вогонь; вогневі засоби і порядок зайняття ними тимчасових позицій; додаткові заходи щодо забезпечення прикриття проміжків і флангів; порядок застосування приладів нічного бачення і засобів освітлення, а також завдання щодо знищення засобів освітлення противника та засліплення його особового складу і вогневих засобів; склад і місце поста освітлення, його

завдання; завдання щодо підготовки ОВТ до дій вночі і створення запасів освітлювальних засобів, трасуючих снарядів і патронів з трасуючою кулею; способи цілевказання, позначення свого місця положення, взаємного розпізнавання; порядок відпочинку особового складу.

В ході підготовки до бою усі командири зобов'язані перевірити готовність зброї, приладів нічного бачення, підготувати дані для стрільби вночі, поповнити запаси трасуючих снарядів, патронів із трасуючими кулями і засобів освітлення місцевості.

Система вогню взводу організовується таким чином, щоб максимально використовувати вогневі можливості усіх видів зброї, які оснащені нічними прицілами. Рубежі відкриття вогню протитанкових засобів і стрілецької зброї призначаються з врахуванням характеристик приладів нічного бачення і умов видимості. Межі секторів стрільби вогневих засобів, смуг вогню, ділянок зосередженого і загороджувального вогню підрозділів вказуються відносно предметів, які виразно спостерігаються в темряві.

При підготовці бою з кожної вогневої позиції ще у світлий час перевіряється зручність спостереження і ведення вогню, а для зброї без приладів нічного бачення – готуються пристосування, які забезпечують ведення вогню в певному секторі або по заздалегідь пристріляних рубежах (обмежувальні кілки по горизонталі й висоті).

Для освітлення місцевості вночі і осліплення противника у взводі призначається пост освітлення. Він складається, як правило, з двох військовослужбовців, один з яких призначається старшим. Пост освітлення розташовується зазвичай у центрі бойового порядку взводу в першій траншеї або у проміжках між позиціями відділень. Йому вказується основне і два-три запасні місця розміщення на відстані 40-60 м один від одного, де обладнуються прості укриття і пристосування для запускання освітлювальних патронів.

Для засліплення вогневих засобів противника, оснащених приладами

нічного бачення, можуть застосовуватися також фари бойових машин і осередки пожеж, що заздалегідь готуються перед фронтом оборони.

Вночі дві третини особового складу кожного відділення (члени екіпажу бойової машини у кількості, яка дозволяє вести вогонь з озброєння бойової машини) знаходиться на бойовій позиції (у бойовій машині) в готовності до ведення вогню.

Призначений особовий склад, спостерігачі і вогневі засоби, у тому числі й чергові, на ніч змінюють свої місця і позиції. Фланги відділень (траншея), ходи сполучення перекриваються рогатками, їжаками та перебувають під безперервним спостереженням і прикриваються вогнем. Охорона КСП посилюється.

Відпочинок особовому складу надається з дозволу старшого командира. Особовий склад, який відпочиває, розташовується в перекритих щілинах (бліндажах) і в траншеях поблизу вогневих засобів у готовності зайняти свої місця за сигналом. У місцях відпочинку особового складу і біля бойових машин виставляються чатові, які охороняють тих, хто відпочиває, та встановленим сигналом оповіщають і викликають їх на позиції.

В обороні вночі взвод (відділення) знаходиться у постійній готовності до відбиття раптових атак противника, знищення його розвідки і груп, що намагаються проробляти проходи в загородженнях або просочитися в глибину оборони.

Атака противника відбивається вогнем усіх засобів з відстані, з якої забезпечується ведення ефективного вогню з використанням приладів нічного бачення та освітлення його всіма засобами світлового забезпечення. Взвод повинен вжити усіх заходів для перешкоджання його просуванню, недопущення вклинення і обходу з флангів.

УДК 621.396.96

Горєлишев С. А., доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, доцент, службовець.

Залевський Г. С., начальник кафедри Харківського національного університету Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, д.т.н., професор, полковник.

Рябоконт Є.О., старший науковий співробітник, начальник науково-дослідного відділу Харківського національного університету Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, к.т.н., полковник.

ОБГРУНТУВАННЯ СТРУКТУРИ БАЗИ ДАНИХ РАДІОЛОКАЦІЙНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ПОВІТРЯНИХ ТА НАЗЕМНИХ ЦІЛЕЙ

Досвід ведення бойових дій в Україні та тенденції розвитку науки і техніки показують, що сучасні системи радіолокаційного виявлення та ідентифікації стикаються з низкою складних завдань, пов'язаних із зростанням різноманітності повітряних цілей (крилаті ракети (КР), безпілотні літальні апарати (БПЛА), малопомітні та гіперзвукові радіолокаційні об'єкти та інші), наземних цілей та застосуванням засобів радіоелектронної боротьби (РЕБ).

У зазначених умовах виникають підвищені вимоги до точності виявлення та класифікації повітряних та наземних об'єктів, оптимізації роботи радіолокаційної станції (РЛС) та адаптації до сучасних викликів та загроз, зокрема змінної завадової обстановки.

У цьому контексті створення спеціалізованих баз даних характеристик розсіяння (ефективна поверхня розсіювання (ЕПР), доплерівських, часових та частотних профілів) набуває особливого значення. Це не просто сховище даних, а ключовий елемент цифрового двійника радіолокаційного поля бою, що забезпечує перевагу в умовах радіоелектронної конкуренції.

У дослідженні запропонована архітектура системи даних радіолокаційних характеристик (РХ), що враховує вимоги НАТО, AI-інтеграцію та кіберзахист. Сучасна система даних РХ повинна забезпечувати збір, обробку, зберігання та

аналіз даних ЕПР, доплерівських профілів і часових сигнатур. Система складається з джерел вихідних даних, блока попередньої обробки, бази даних PX, блоків ML-моделей та AI-аналізу.

В якості джерел вихідних даних можливо використовувати різні типи РЛС (моностатичні/бістатичні (наприклад, AN/TPY-2, TRML-4D), SAR/ISAR-системи для деталізованих профілів, пасивні радіолокаційні сенсори), а також інструменти математичного моделювання для апріорного отримання інформації про PX повітряних, наземних цілей.

Отримані дані проходять попередню обробку, яка полягає у фільтрації шуму, нормалізації до стандартних форматів зберігання даних та їх зберігання у базі даних PX. Ядро бази даних PX може використовувати такі системи управління базами даних, як PostgreSQL для структурованих даних (метадані, параметри цілей, профілів ЕПР) або MongoDB для зберігання профілів ЕПР у форматі JSON, або хмарну технологію AWS S3 для зберігання великих обсягів даних

Блоки ML-моделей та AI-аналіз відповідають за класифікацію типів цілей (наприклад, технологія Random Forest), аналізу ISAR-зображень, виявлення аномалій в отриманих даних та автоматичне оновлення моделей, алгоритмів.

Розроблено обрис та структуру, запропонований один з можливих варіантів вигляду бази даних PX різних повітряних об'єктів, який може модифікуватися у залежності від виконуваних прикладних завдань. Основною характеристикою, що описує властивості вторинного випромінювання радіолокаційних цілей є ЕПР. Ракурс цілі відносно РЛС є випадковою величиною, унаслідок чого ЕПР є також величиною випадковою. Тому для оцінювання характеристик радіолокаційного розсіювання можуть застосовуватись наступні характеристики:

а) діаграма зворотного вторинного випромінювання (ДЗВВ) – залежність ЕПР від азимутального напрямку при фіксованому (заданому) куті місця

(секторі зміни кута місця);

б) середнє значення ЕПР у секторі азимутальних (ракурсів) при фіксованому (заданому) куті місця (секторі зміни кута місця);

в) медіанне значення ЕПР (значення ЕПР, яке використовується при розрахунках дальності виявлення літака з ймовірністю 0,5) у секторі азимутальних (ракурсів) при фіксованому (заданому) куті місця (секторі зміни кута місця).

Наведені характеристики мають наводитись для фіксованої частоти та поляризації зондувального сигналу.

ЕПР та її статистичні характеристики дозволяють оцінювати дальність виявлення та точності супроводження цілей різних типів для заданих умов радіолокаційного зондування, а також розробляти заходи щодо зменшення радіолокаційної помітності вітчизняних зразків озброєння та військової техніки.

Для наповнення бази даних РХ проведено математичне моделювання характеристик вторинного випромінювання (ДЗВВ, середні та медіані значення ЕПР у головних азимутальних секторах) КР 3М-14 “Калібр”, Х-101 та Х-555 на частотах 3, 6 та 10 ГГц.

Отримані дані не вичерпують можливостей математичних методів та моделей, що використовувалися для розрахунків.

Впровадження таких баз даних, як елементів автоматичної системи управління дасть нові можливості по створенню "цифрового арсеналу" характеристик військової техніки та інтеграції з засобами РЕБ для створення ефективних перешкод. Крім того, це може значно полегшити роботу щодо стандартизації даних для мультинаціональних операцій НАТО та швидкого оновлення профілів для нових загроз.

УДК 355

Данильченко Д.Д., курсант Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

Гашенко С.В., старший викладач кафедри загальновійськових дисциплін
Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, підполковник.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСОБАМИ ЗВ'ЯЗКУ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ: СУЧАСНІ ВИМОГИ І ПРОБЛЕМИ

У сучасній війні засоби зв'язку стали не менш важливими, ніж зброя. В умовах високотехнологічного протистояння із Росією, яка активно застосовує засоби радіоелектронної боротьби (РЕБ), кібератаки та перехоплення, для Збройних Сил України забезпечення надійного, захищеного та оперативного зв'язку є критичним фактором виживання і перемоги. Саме ефективна система комунікацій забезпечує координацію між підрозділами, управління вогнем, а також оперативне реагування на зміну обстановки.

З початку повномасштабного вторгнення Україна зробила значний прорив у цій сфері, зокрема завдяки широкому використанню портативних радіостанцій типу Motorola, Harris, Aselsan та українських "Либідь", а також застосуванню супутникового інтернету Starlink, що забезпечив безперебійний зв'язок навіть у найгарячіших точках фронту. Starlink, наданий компанією SpaceX, відіграв ключову роль у підтримці зв'язку у 2022–2023 роках, особливо після масштабних обстрілів енергетичної інфраструктури.

Однак із розвитком системи зв'язку виникають і нові виклики. Російські війська активно застосовують системи РЕБ — «Житель», «Тірада», «Палантін», які здатні глушити сигнали зв'язку, створювати перешкоди для дронів і перехоплювати дані. Це змушує українських військових постійно змінювати частоти, шифрувати канали, переходити на резервні системи. Водночас, важливою залишається проблема підготовки особового складу до роботи із сучасними засобами зв'язку — від базового налаштування радіостанції до навичок кібергігієни, уникнення телефонного шпигунства та фішингових атак.

Кібербезпека стала ще одним критичним фронтом. У 2022 році Україна

стала об'єктом понад 2,000 кібератак з боку РФ, серед яких – атаки на урядові сервери, банківські системи, обленерго та навіть мобільні застосунки, які використовують військові й цивільні. Український досвід у кібервідсічі є унікальним: Служба безпеки України, Держспецзв'язку та численні ІТ-волонтери (так званий «ІТ-майдан») розробили і впровадили десятки рішень з криптозахисту, безпечного обміну даними, моніторингу вразливостей та реагування на інциденти. До прикладу, платформи типу Delta, які інтегрують дані розвідки, супутникових знімків і артилерійських розрахунків, вимагають бездоганного кіберзахисту, адже їхнє «падіння» може призвести до катастрофічних наслідків на фронті.

Попри досягнення, проблемними залишаються: недостатня кількість сучасних шифрованих радіостанцій, особливо у лінійних підрозділах; слабка інтеграція кіберзахисту на тактичному рівні; і, головне, недостатнє усвідомлення важливості безпеки зв'язку серед військових, що іноді призводить до використання несанкціонованих пристроїв чи незашифрованого зв'язку.

Отже, сучасні умови війни вимагають системного підходу до забезпечення засобами зв'язку та кіберзахисту: від стратегічного рівня — супутникових платформ і національних центрів кібероборони — до рівня окремого бійця, що має бути озброєний не лише автоматом, а й знанням, як зберегти тишу в ефірі. Україна довела свою здатність адаптуватися, але для перемоги потрібна постійна модернізація, масове навчання та інтеграція кібербезпеки в усі аспекти військових операцій.

УДК 355

Заєць А.О., курсант Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

Гашенко С.В., старший викладач кафедри загальновійськових дисциплін Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, підполковник.

ВОГНЕВА ТА СТІЛЕЦЬКА ПІДГОТОВКА В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОЄЗДАТНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ І ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ

Вогнева та стрілецька підготовка є основоположними складовими системи забезпечення боєздатності правоохоронних органів і військових формувань України. У сучасних умовах, коли країна стикається з різноманітними загрозами, від тероризму до військових конфліктів, ефективна підготовка особового складу стає критично важливою для забезпечення національної безпеки.

По-перше, вогнева підготовка забезпечує формування базових навичок використання стрілецької зброї, що є необхідним для виконання службових обов'язків. Вона охоплює не лише технічні аспекти стрільби, але й розуміння тактики ведення бою, управління вогнем, а також дотримання правил безпеки. Військовослужбовці та працівники правоохоронних органів, які проходять регулярні тренування, здатні швидше реагувати на загрози та ефективніше виконувати свої обов'язки. Точність стрільби та вміння діяти в стресових ситуаціях суттєво впливають на результат операцій, тому якісна вогнева підготовка є запорукою успіху.

По-друге, психологічна підготовка, що супроводжує вогневу, має вагоме значення. Бойові дії супроводжуються високим рівнем стресу, і вміння зберігати спокій у критичних ситуаціях є важливим для прийняття правильних рішень. Тренування в умовах, наближених до реальних, дозволяють військовим та правоохоронцям адаптуватися до стресових ситуацій і розвивати навички самоконтролю. Такі навички сприяють поліпшенню командної взаємодії, що також є важливим аспектом підготовки.

Командна взаємодія, в свою чергу, є критично важливою для успішного виконання завдань. Вогнева та стрілецька підготовка включає в себе навчання тактиці ведення бою, що сприяє розвитку командних навичок.

Військовослужбовці вчаться координувати свої дії під час стрільби та взаємодіяти один з одним, що підвищує ефективність підрозділів у бойових умовах. Ця взаємодія особливо актуальна під час проведення операцій, де злагодженість дій може суттєво вплинути на результат.

Однак, незважаючи на важливість вогневої підготовки, існують численні проблеми, що обмежують її ефективність. По-перше, це недостатнє фінансування програм підготовки. Багато підрозділів стикаються з обмеженнями у бюджетах, що обмежує їх можливості в проведенні якісних тренувань. Це стосується як закупівлі боєприпасів, так і забезпечення необхідного навчального обладнання. Таким чином, нерегулярні та неякісні тренування можуть призвести до недостатнього рівня підготовленості особового складу.

По-друге, існує проблема доступу до сучасної стрілецької зброї та тренажерів. Багато підрозділів працюють зі застарілим озброєнням, яке не відповідає сучасним стандартам. Це обмежує можливості проведення якісної вогневої підготовки та знижує рівень підготовленості особового складу. Впровадження новітніх технологій у навчальний процес, таких як симулятори стрільби та віртуальна реальність, може суттєво підвищити ефективність підготовки, проте для цього потрібні значні фінансові та організаційні ресурси.

Не менш важливим є питання підготовки інструкторів. Від їхньої кваліфікації залежить якість навчання особового складу. Регулярне підвищення кваліфікації інструкторів є необхідним для забезпечення високого рівня підготовки військовослужбовців та правоохоронців. Вони повинні бути ознайомлені з новітніми методиками, тактиками та технологіями, щоб ефективно передавати знання своїм учням.

Висновуючи, можна стверджувати, що вогнева та стрілецька підготовка є ключовими компонентами системи забезпечення боєздатності правоохоронних органів і військових формувань в Україні. Вона формує необхідні технічні та

психологічні навички, забезпечує командну взаємодію та готовність до виконання завдань. Однак існуючі проблеми, такі як недостатнє фінансування, обмежений доступ до сучасної зброї та питання підготовки інструкторів, потребують термінового вирішення. Лише за умови належного забезпечення вогневої підготовки можна говорити про ефективність дій сил безпеки України в умовах сучасних викликів.

УДК 623.64

Іванченко А.О., доцент кафедри тактики командно-штабного факультету, кандидат технічних наук, доцент, полковник.

Нестеренко О.О., старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ОБҐРУНТУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПОРЯДКУ УПРАВЛІННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ ЗА ПРОЦЕДУРОЮ TLP З ВИКОРИСТАННЯМ ІКС ІІІ “ДЕЛЬТА”

Сучасна війна вимагає гнучких, адаптивних та технологічно підтриманих процедур управління військами. **Процедура TLP**, яка широко застосовується в арміях країн НАТО, є ефективним інструментом тактичного планування для командирів роти та нижчих рівнів. Водночас, Сили оборони України активно впроваджують цифрові системи ситуаційної обізнаності, зокрема **ІКС ІІІ "Дельта"**, що забезпечує обмін даними, картографічну інтеграцію, планування та моніторинг бойових дій у реальному часі.

Це створює умови для синергії — адаптації TLP у цифровому середовищі з використанням національного інтеграційно-комунікаційного інструментарію. Тож, виникає необхідність розробки концептуального підходу до впровадження такої інтеграції.

TLP (Troop Leading Procedures) — це послідовні кроки, які використовуються для планування та виконання бойових завдань на рівні від взводу до роти. **ІКС ІІІ “Дельта”** — інтегрована платформа ситуаційної

обізнаності, яка включає можливості картографічного аналізу, обміну розвідданими, маркування сил/засобів, генерації бойових наказів і моніторингу ходу операції. Всі етапи управління можуть бути частково або повністю автоматизовані чи підтримані засобами ІКС “Дельта”.

Пропонується адаптувати TLP до формату “цифрової процедури планування” із модульною структурою, яка базується на наступних принципах:

Синхронізація: автоматичне отримання зведених даних обстановки з суміжних підрозділів.

Використання шаблонів бойових наказів: створення структури OPORD у межах “Дельти”.

Кооперативне планування: одночасна робота кількох користувачів над єдиним оперативним планом.

Інтеграція з системами розвідки: оперативне врахування даних БпЛА, геоінформаційного аналізу та оцінки ворога (IPB).

Контроль виконання: система трекінгу підрозділів, логічна візуалізація ходу виконання бойового завдання.

Уніфікація переліку шарів: єдиний перелік шарів на всіх рівнях підрозділу для зручності відображення та швидкості передачі інформації.

Переваги інтеграції:

Скорочення часу на ухвалення рішення — за рахунок автоматизації частини процедур та інтеграції даних.

Підвищення точності планування — завдяки доступу до багатовимірної ситуаційної обстановки в режимі реального часу.

Покращення командної взаємодії — уніфікація підходу до формування наказів і управління.

Збереження гнучкості процедури TLP — структура зберігається, але адаптується до цифрового середовища.

Інтеграція процедури TLP із ІКС ІП “Дельта” є перспективним напрямком розвитку тактичного управління в Силах оборони України, що дозволяє

поєднати стандартизовані підходи НАТО із національними цифровими рішеннями. Запропонована концепція дозволяє зберегти гнучкість прийняття рішень на тактичному рівні, підвищити ефективність управління та скоротити час на реагування. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку практичних методичних рекомендацій, тренажерів та шаблонів, а також на забезпечення кіберстійкості систем.

УДК 355.424.3

Ковбасюк О.В., старший викладач кафедри безпілотних систем та радіоелектронної боротьби командно-штабного факультету – начальник служби радіоелектронної боротьби Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ЗАСОБАМИ РАДІОЕЛЕКТРОННОЇ БОРОТЬБИ БТГр

В сучасних умовах ведення бойових дій, коли противник активно застосовує FPV-дрони, дрони-розвідники, засоби супутникової навігації та зв'язку, радіоелектронна боротьба (РЕБ) стає критично важливою складовою бойового забезпечення підрозділів. У загальному розумінні БТГр, як об'єкт радіоелектронного прикриття, є самостійним тактичним формуванням, що виконує бойове завдання на головному напрямку, і потребує: автономного управління; стійкої системи зв'язку; захисту від засобів повітряної розвідки, ударних БпЛА, РЕР, РЕБ противника.

Засоби РЕБ у складі БТГр мають певну багатогранність та повинні забезпечувати прикриття власних сил від повітряного та радіоелектронного ураження, порушення управління противника, дезорганізація його безпілотним системам, навігаційних і комунікаційних засобів.

В доповіді зазначені фактори які впливають на визначення кількості засобів РЕБ у БТГр. Склад і структура БТГр, складність оперативної обстановки, завдання БТГр, смуга відповідальності, імовірна присутність засобів РЕБ та РЕР противника. Якісне виконання зазначених завдань забезпечить ефективне, зонально-орієнтоване та ресурсно обґрунтоване прикриття бойових і тилівих

елементів підрозділу від дії ворожих безпілотних систем, засобів розвідки та наведення, а досягнуто шляхом визначення **критично важливих напрямків впливу, типізації засобів РЕБ** відповідно до завдань.

Засоби радіоелектронної боротьби — обов’язковий компонент БТГр, без якого неможливе збереження боєздатності в умовах насиченої електронної війни. Орієнтовно, для повноцінного РЕБ-забезпечення БТГр потрібно 15–25 одиниць різнотипних засобів РЕБ.

Способи визначення кількісної потреби в засобах РЕБ повинна базуватись на поєднанні тактичних задач, розміру фронту, активності безпілотних засобів противника і власних спроможностей.

УДК 355.5

Ковтуненко А.В., викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, майор.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РХБ ЗАХИСТУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Актуальність. В умовах стрімких геополітичних змін, підвищення загроз тероризму та потенційного застосування зброї масового ураження, питання такого виду бойового забезпечення, як “Радіаційний, хімічний, біологічний захист” (РХБЗ) набувають особливого значення. Ефективна система РХБ захисту є невід’ємною складовою державної безпеки та життєво важливою для захисту військовослужбовців, населення та критичної інфраструктури від потенційного застосування РХБ зброї та аварій на небезпечних в РХБ відношенні об’єктах.

Метою доповіді є проведення аналізу актуальних викликів у сфері РХБ захисту та окреслення перспективних напрямків його розвитку.

В результаті проведеного аналізу були визначені основні РХБ загрози в умовах сучасних викликів:

-
- Ядерний тероризм та загроза застосування “брудних” бомб (оцінка наслідків потенційного радіоактивного забруднення та методів протидії);
 - Зростання ризиків застосування хімічної та біологічної зброї (доступність товарів подвійного призначення, технологій та знань для створення такої зброї);
 - Аварії на потенційно небезпечних в радіаційному та хімічному відношенні об’єктах (аналіз наслідків руйнування та реагування на інциденти).

Враховуючи РХБ загрози сьогодення можна визначити основні недоліки та виклики в напрямку “Радіаційного, хімічного, біологічного захисту”:

- Недостатнє фінансування та матеріально-технічне забезпечення (дефіцит сучасних засобів індивідуального та колективного захисту, приладів розвідки та контролю);
- Недостатній рівень підготовки фахівців (Національна гвардія України не готує начальників служб РХБ захисту та кількість підрозділів РХБ захисту не достатня для реагування на РХБ загрози);
- Проблема координації та взаємодії між різними відомствами (необхідність створення єдиної системи управління та реагування на загрози);
- Застаріла нормативно-правова база (необхідність в адаптації законодавства до сучасних реалій та міжнародних стандартів).

В результаті проведеного аналізу, враховуючи сучасні РХБ загрози та виклики “Радіаційного, хімічного, біологічного захисту” можна визначити перспективи розвитку даного виду бойового забезпечення:

- Розробка сучасних засобів РХБ розвідки (більш швидких та точних, які працюють за новими способами передачі інформації, з мінімізацією присутності особового складу в небезпечній зоні);
- Створення новітніх адаптованих засобів індивідуального та колективного захисту;
- Роботизовані системи для проведення деконтамінації (для зменшення

ризиків ураження особового складу);

- Використання комп'ютерних технологій зі штучним інтелектом для прогнозування та моделювання РХБ загроз (для ефективного планування та реагування на можливі загрози);

- Удосконалення системи підготовки та навчання (створення сучасних навчально-тренувальних центрів та розробка інтерактивних навчальних програм);

- Міжнародна співпраця та обмін досвідом (участь у міжнародних програмах та спільних навчаннях);

- Розвиток науково-дослідної бази (стимулювання вітчизняних розробок та впровадження їх у практику).

Висновок. РХБ захист є одним з ключових факторів стійкості держави та суспільства в умовах сучасних загроз. Подальший розвиток цієї сфери вимагає комплексного підходу, що включає інвестиції в технології, підготовку кадрів, удосконалення нормативно-правової бази та активну міжнародну співпрацю. Лише таким чином можна побудувати надійну систему захисту, здатну адекватно реагувати на будь-які РХБ виклики.

УДК 355

Купін С.П., старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, службовець.

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ КОМАНДИРА ВЗВОДУ СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ ЩОДО БОРОТЬБИ З МАЛИМИ ГРУПАМИ ПІДРОЗДІЛІВ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Сучасна війна між Україною та російською федерацією, що триває з 2014 року і набула повномасштабного характеру з лютого 2022 року, стала випробуванням для Збройних Сил України на всіх рівнях. Особливістю нинішньої фази бойових дій є те, що противник активно застосовує так звану

тактику малих груп - маневрених, автономних, добре оснащених підрозділів, чисельністю від 3 до 10 осіб, які діють із високою швидкістю, раптовістю та гнучкістю. Ці групи можуть діяти як диверсійно-розвідувальні підрозділи, штурмові групи або розвідувально-вогневі формування.

В умовах такого типу загрози надзвичайно важливою стає роль командира взводу - ланки, яка безпосередньо керує тактичними підрозділами на передньому краю. Від компетентності командира залежить не тільки результат зіткнення, а й збереження особового складу, ефективне управління вогнем, протидія проникненню ворога у тил.

Мета - висвітлення ключових особливостей, завдань, проблем і методів роботи командира взводу під час боротьби з малими групами противника.

1. Характеристика малих груп противника

Малі групи підрозділів російської федерації, які діють на українському фронті, мають такі основні характеристики:

- Невелика чисельність: як правило, 3-8 осіб, рідше до 10;
- Автономність дій: забезпечені зв'язком, засобами орієнтування, мають запас боєприпасів і продовольства;
- Раптовість і швидкість маневру: можуть швидко проникати через лінію оборони, завдавати точкового удару і зникати до прибуття підкріплень;
- Здатність до дій у тилу: часто використовуються для нападів на командні пункти, логістичні вузли, евакуаційні маршрути;
- Широке застосування маскування: використання природного середовища, погодних умов, нічного часу;
- Технічне оснащення: тепловізори, безпілотники, радіозасоби з шифруванням, захищені канали зв'язку.

Основна мета діяльності таких груп - дестабілізація лінії оборони, знищення критично важливих об'єктів, деморалізація особового складу, сковування дій великих підрозділів.

2. Основні завдання командира взводу в умовах протидії малим групам

У ситуації зростання активності ММГ (далі по тексту - малих мобільних груп) противника, командир взводу має бути готовим до виконання таких ключових завдань:

1. Організація постійного спостереження та збору інформації про обстановку в зоні відповідальності.
2. Проведення розвідувально-пошукових дій із метою виявлення противника до моменту його активних дій.
3. Організація системи вогневого ураження на маршрутах ймовірного просування ворога.
4. Відпрацювання алгоритмів дій на випадок прориву або атаки зі сторони малих груп.
5. Забезпечення стійкого морально-психологічного стану підрозділу, формування готовності до несподіваних зіткнень.
6. Злагоджена взаємодія з іншими підрозділами на флангах та в тилу - обмін розвідданими, узгодження дій.

3. Організація спостереження та розвідки

Ефективна система виявлення ворога - основа для попередження проникнення ММГ. Командир взводу організовує:

- виставлення спостережних пунктів на ключових напрямках;
- використання технічних засобів виявлення - тепловізорів, акустичних сенсорів, БПЛА;
- ведення нічного спостереження - чергування з використанням приладів нічного бачення;
- встановлення мінно-сигнальних загороджень, шумових пасток, розтяжок із сигнальними гранатами і ін.;
- інструктаж особового складу щодо розпізнавання ознак присутності ворожих груп.

4. Тактичні дії командира взводу

4.1 Засідки та контрзасідки

Засідки є одним із найефективніших способів боротьби з ММГ.

Командир організовує:

- засідки на маршрутах руху противника (вузькі місця, лісові стежки, дороги і ін.);
- імітаційні пастки - залишення умовно слабо охоронюваних об'єктів, які насправді контролюються із засідки;
- оперативне перекидання бойових груп для оточення ворога після виявлення.

Контрзасідки організовуються при виявленні підозрілих об'єктів або після боєзіткнень. Необхідно уникати шаблонності у маршрутах патрулювання.

4.2 Маневр резервом

Командир взводу повинен мати резервні сили (наприклад, окреме відділення), готові швидко прибути до району виявленого противника, із завданням:

- блокувати відступ;
- замикати кільце оточення;
- добити противника після вогневого контакту;
- евакуювати поранених та вести переслідування.

5. Вогневе ураження ММГ

Оскільки ММГ діють із високою швидкістю і мінімальним профілем, ефективна організація вогню - ключова умова їх знищення. Основні принципи:

- випереджальна підготовка секторів обстрілу;
- узгодження вогню між відділеннями взводу;
- застосування снайперських пар, кулеметних груп;
- використання ПТРК та мінометів при виявленні противника на дистанції.

Командир взводу має постійно оновлювати карту вогню, вести вогневе розвідку та бути готовим до негайного відкриття вогню при виявленні ММГ.

6. Інженерне забезпечення

Інженерні заходи є невід'ємною частиною протидії ММГ. Вони включають:

- встановлення інженерних загороджень (міни, розтяжки);
- фортифікаційне обладнання позицій - бліндажі, укриття, вогневі точки;
- створення смуг спостереження без рослинності, із хорошою видимістю;
- підриг небезпечних об'єктів, імітаційні дії.

7. Морально-психологічна підготовка

Командир взводу несе відповідальність не лише за тактичне, а й за психологічне лідерство. Це особливо важливо при боротьбі з ММГ, коли противник намагається створити атмосферу невизначеності, страху, тривоги.

Завдання командира:

- проводити регулярні інструктажі, розбір бойових епізодів;
- формувати бойовий дух, підтримувати впевненість;
- демонструвати власну рішучість, бути прикладом;
- застосовувати методи моральної мобілізації - ротації, заохочення, гумор, згуртованість.

8. Взаємодія з іншими підрозділами

Взвод не діє ізольовано. Командир повинен організовувати:

- обмін розвідувальними даними з суміжними підрозділами;
- узгодження вогневих рубежів, щоб уникнути дружнього вогню;
- участь у спільних операціях (прочісування, рейди);
- зв'язок із командуванням для виклику артилерії, БПЛА, евакуації.

Висновки

Командир взводу Сил оборони України - це ключова фігура у системі боротьби з ММГ противника. Успішне виконання цього завдання вимагає:

- високого рівня підготовки;
- розвинутого тактичного мислення;
- моральної витримки;
- здатності діяти автономно в динамічному середовищі;

-
- постійного навчання, адаптації до нових форм війни.

Системна робота командира, підтримана єдністю підрозділу та професійними навичками, дозволяє ефективно нейтралізувати загрозу малих ворожих груп і зберігати бойову спроможність навіть в умовах постійного тиску.

УДК 355

Мазалов В.А., курсант Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

Гашенко С.В., старший викладач кафедри загальновійськових дисциплін Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, підполковник.

Роль стрілецької та вогневої підготовки в підвищенні ефективності діяльності правоохоронних органів і військових формувань у системі національної безпеки

В умовах сучасних гібридних загроз ключовою стає високоякісна професійна підготовка особового складу правоохоронних органів та військових формувань. У цьому контексті стрілецька та вогнева підготовка виходить на перший план, оскільки вона безпосередньо визначає боєздатність підрозділів, їхню оперативність та ефективність у кризових ситуаціях.

Ця підготовка виходить далеко за рамки суто технічних навичок. Вона охоплює глибоке розуміння балістики, конструкції та обслуговування зброї, а також розвиток психологічної стійкості та здатності швидко й адекватно реагувати в екстремальних умовах.

Для працівників правоохоронних органів, які щодня стикаються з потенційно небезпечними ситуаціями, високий рівень стрілецької підготовки є запорукою мінімізації ризиків для власного життя та життя цивільних осіб. Це не просто вміння влучно стріляти, а комплекс навичок, що включає оцінку ситуації, ідентифікацію загрози, вибір оптимального типу зброї та боєприпасів, а також ефективне використання укриттів та маневрування, при цьому суворо

дотримуючись норм застосування сили.

Для військових формувань, задіяних у бойових діях, стрілецька підготовка є основою їхньої боєздатності. Вона передбачає не лише індивідуальну влучність, а й тактичну стрільбу в складі підрозділів, стрільбу в русі, під прикриттям, в умовах обмеженої видимості, а також ефективне використання різних видів озброєння. Якісна підготовка дозволяє ефективно протидіяти противнику, захищати позиції та проводити успішні операції, зберігаючи при цьому життя та здоров'я особового складу. У сучасних умовах війни, де важлива не лише техніка, а й високоточна, добре керована жива сила, ефективне використання стрілецької зброї є критично важливим для мобільних груп, снайперів та спецпризначенців.

Вогнева підготовка для правоохоронних органів є вирішальною під час спеціальних операцій, таких як затримання злочинців, припинення терористичних загроз або захист критичної інфраструктури. Вона дозволяє мінімізувати втрати, уникнути випадкових поранень та діяти відповідно до закону.

Крім того, систематична стрілецька підготовка сприяє формуванню психологічної стійкості, що є необхідною умовою для ефективної реакції в надзвичайних ситуаціях, зниження рівня паніки та формування впевненості в діях кожного члена команди.

Отже, стрілецька та вогнева підготовка є стратегічним чинником, що безпосередньо впливає на якість та результативність дій правоохоронних органів та військових формувань у системі національної безпеки. Її належний рівень є запорукою тактичної переваги, а також збереження життя, забезпечення громадського порядку та ефективної протидії збройним загрозам. У сучасному безпековому середовищі стрілецька підготовка переходить з розряду другорядних дисциплін у ранг пріоритетних напрямів підготовки.

Манчинський Я.В., курсант Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

Гашенко С.В., старший викладач кафедри загальновійськових дисциплін Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, підполковник.

Актуальні проблеми ресурсного та організаційного забезпечення вогневої підготовки підрозділів сектору безпеки України

Вогнева підготовка є невід'ємною частиною підготовки військовослужбовців та правоохоронців, що забезпечує їхню готовність до виконання бойових та спеціальних завдань. Однак в умовах сучасних викликів безпеки Україні необхідно звернути увагу на проблеми ресурсного та організаційного забезпечення цієї підготовки, які суттєво впливають на ефективність дій підрозділів сектору безпеки.

По-перше, одним із ключових аспектів є недостатнє фінансування вогневої підготовки. Бюджетні обмеження, з якими стикаються правоохоронні органи та військові формування, призводять до нестачі ресурсів для проведення якісних навчань. Це включає в себе не лише купівлю боєприпасів та обладнання, але й утримання навчальних полігонів, організацію тренувань та оплату праці інструкторів. В умовах, коли країна продовжує зіштовхуватися з військовими конфліктами, недостатнє фінансування може стати критичним фактором, який негативно вплине на боєздатність сил безпеки.

По-друге, питання доступу до сучасної зброї і навчального обладнання також є актуальним. Багато підрозділів працюють зі застарілим озброєнням, що не відповідає сучасним стандартам. Це обмежує можливості проведення якісної вогневої підготовки і знижує рівень підготовленості особового складу. Військові та правоохоронні органи потребують не лише нової зброї, але й сучасних тренажерів, які дозволяють відпрацьовувати навички у безпечних умовах. Впровадження новітніх технологій, таких як симулятори стрільби та

віртуальна реальність, може суттєво підвищити якість підготовки, проте для їх впровадження потрібні значні фінансові ресурси та інфраструктурні зміни.

Організаційні питання також відіграють важливу роль у вогневій підготовці. Існуюча структура підготовки не завжди відповідає сучасним вимогам. Часто немає чіткої координації між різними підрозділами, що ускладнює проведення спільних навчань та обмін досвідом. Залучення іноземних інструкторів та обмін досвідом з міжнародними партнерами можуть сприяти підвищенню рівня підготовки, але це вимагає організаційних зусиль та належної координації.

Не менш важливим є питання підготовки інструкторів. Від якості навчання інструкторів залежить рівень підготовки особового складу. В Україні існує потреба у систематичному підвищенні кваліфікації інструкторів, які повинні бути ознайомлені з новітніми методиками та техніками вогневої підготовки. Це дозволить забезпечити високий рівень підготовки військовослужбовців та правоохоронців, готових до виконання завдань у складних умовах.

У додаток до вищезазначеного, важливо звернути увагу на питання мотивації особового складу до проходження вогневої підготовки. Відсутність належних стимулів може призводити до низького рівня зацікавленості у навчанні, що негативно вплине на результати підготовки. Створення системи заохочень для військовослужбовців, які демонструють високі результати у вогневій підготовці, може суттєво підвищити мотивацію та результативність навчання.

Висновуючи, актуальні проблеми ресурсного та організаційного забезпечення вогневої підготовки підрозділів сектору безпеки України потребують термінового вирішення. Зважене фінансування, доступ до сучасної техніки, організаційна координація та підвищення кваліфікації інструкторів — це ключові чинники, які можуть суттєво вплинути на боєздатність сил безпеки.

В умовах сучасної загрози Україні необхідно забезпечити високий рівень вогневої підготовки, що стане запорукою ефективного виконання завдань та захисту держави.

УДК 623.64

Масіц В.В., викладач кафедри безпілотних систем та радіоелектронної боротьби командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ОБҐРУНТУВАННЯ ПОСЛІДОВНОГО ЗАСТОСУВАННЯ FPV-КВАДРОКОПТЕРІВ НА СУЧАСНОМУ ПОЛІ БОЮ З УРАХУВАННЯМ БОЙОВОГО ДОСВІДУ

У ході повномасштабної війни в Україні FPV-дрони набули широку актуальність на полі ведення бойових дій. Успішне виконання різнотипних завдань із їх використанням безпілотних засобів вимагає чіткої тактичної послідовності застосування згідно з фазами бою. Такий підхід підвищує ефективність, знижує ризики не раціональних втрат у засобах і дозволяє досягати переваги навіть над технічно- та кількісно сильнішим противником.

Сучасне поле бою вимагає не лише точності, а й гнучкості у виконанні різнотипних завдань: від ураження техніки до дистанційного мінування, ведення розвідки, наведення артилерії, порушення тилового забезпечення противника. Ці дії потребують різних типів FPV-дронів, модернізованих під певні задачі, і спеціально підготовлених зовнішніх пілотів (операторів).

Застосування FPV-дронів економічно обґрунтоване. Наприклад, дроникамікадзе (із встановленим кумулятивним або осколковим зарядом) вже довели свою ефективність проти бронетехніки противника. Вартість одного такого дрона в рази нижча, ніж ракети до ПТРК, при цьому вони не поступаються в ефективності за умови правильної підготовки екіпажу. Дрони, адаптовані під дистанційне мінування, дозволяють з високою точністю доставляти інженерні

боєприпаси (міни) в зону де є піхота.

В доповіді визначені основні етапи застосування безпілотних систем під час планування дій та в процесі організації їх виконання. Надані практичні рекомендації щодо порядку застосування безпілотних систем (комплексів) в залежності від їх призначення.

Таким чином FPV-дрони – це не лише інструмент вогневого ураження, а повноцінний елемент тактичного планування. Ефективність їх застосування напряду залежить від розуміння послідовності дій та взаємодії з іншими засобами ураження та розвідки.

Новітній підхід до бойового використання FPV-квадрокоптерів передбачає не окреме застосування, а інтеграцію в загальну структуру бойової операції: від розвідки до завершального етапу.

УДК 623.64

Мясников В.О., доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат економічних наук, полковник.

ВИКОРИСТАННЯ ТОПОГРАФІЧНОЇ КАРТИ ЯК ЗАСОБУ УПРАВЛІННЯ ПІДРОЗДІЛОМ ТАКТИЧНОЇ ЛАНКИ

Топографічна карта є одним із найважливіших засобів управління підрозділом на тактичному рівні. Вона дозволяє командирі ефективно планувати бойові дії, приймати рішення на місцевості та здійснювати взаємодію між підрозділами. У сучасних умовах, коли швидкість реагування відіграє вирішальну роль, вміння правильно використовувати карту забезпечує перевагу на полі бою.

Топографічна карта забезпечує:

- орієнтування на місцевості та оцінку рельєфу;
- визначення основних напрямків руху і маневру;
- планування бойового порядку і розташування підрозділів;
- вибір вогневих позицій, укриттів та шляхів евакуації;

- аналіз обмежень та можливостей, які надає місцевість для виконання завдань.

Крім того, карта дозволяє командирів оцінювати противника, прогнозувати його дії та організовувати заходи щодо забезпечення безпеки власного підрозділу. Аналіз місцевості за допомогою топографічної карти значно підвищує ефективність ведення бойових дій.

Методи використання топографічної карти:

- **картографічний аналіз місцевості.** Використання карти для аналізу тактичної обстановки за допомогою протоколу ОАКОС (Observation, Avenues of Approach, Key Terrain, Obstacles, Cover and Concealment);

- **розрахунок координат.** Визначення точних позицій підрозділу та цілей за допомогою координатної сітки;

- **застосування умовних позначень.** Використання тактичних знаків для швидкої передачі інформації підлеглим;

- **навігація та орієнтування.** Використання карти спільно з компасом, GPS та системами ситуаційної обізнаності;

- **підготовка та використання карт бойових дій.** Визначення рубежів відкриття вогню, секторів оборони та зон відповідальності.

Управління військами за допомогою карти базується на розробці маршрутів пересування, плануванні маневру та аналізі можливих загроз. Вміння швидко оперувати інформацією з карти дозволяє командирів адаптувати тактичні рішення до змінної обстановки.

Взаємодія та управління підрозділом за допомогою карти:

- **оперативне донесення інформації:** позначення положення своїх і ворожих військ;

- **планування операцій:** розробка маршрутів руху та сценаріїв розвитку подій;

- **коригування дій:** швидке внесення змін у план відповідно до змін на місцевості;

- **координація взаємодії між підрозділами:** узгодження дій із сусідніми та підтримуючими силами.

При веденні бойових дій карта використовується для організації зв'язку між підрозділами, нанесення актуальної інформації про зміну позицій противника та дій своїх військ. Карта також допомагає у визначенні вогневих рубежів та зон можливого ураження.

Робота з картами вимагає від командира глибокого розуміння тактики, знання особливостей місцевості та вміння швидко приймати рішення на основі отриманої інформації.

Топографічна карта є ключовим інструментом командира підрозділу тактичної ланки. Її грамотне використання забезпечує ефективне управління військами, підвищує ситуаційну обізнаність і сприяє успішному виконанню бойових завдань. В умовах сучасного бою поєднання традиційних методів роботи з картою та сучасних цифрових технологій дозволяє значно підвищити ефективність управління військами. Для досягнення успіху необхідно вдосконалювати навички роботи з картами, активно використовувати картографічні системи та проводити постійні тренування підрозділів.

УДК 355

М'ясоєдов Н.О., курсант Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

Гашенко С.В., старший викладач кафедри загальновійськових дисциплін Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, підполковник.

ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА ЯК СКЛАДОВА БОЙОВОЇ ГОТОВНОСТІ ПІДРОЗДІЛУ

Вогнева підготовка є одним із найважливіших аспектів бойової готовності

підрозділів сектору безпеки та оборони України. У сучасних умовах, коли країна зіткнулася з численними викликами безпеки, ефективна вогнева підготовка стає основою для забезпечення боєздатності особового складу та здатності виконувати поставлені завдання.

Однією з основних функцій вогневої підготовки є формування у військовослужбовців навичок ефективного використання стрілецької зброї. Це включає в себе не лише технічні аспекти, такі як точність стрільби, управління вогнем і знання правил безпеки, але й розвиток тактичних навичок. Військовослужбовці повинні вміти швидко та правильно оцінювати бойову обстановку, приймати рішення щодо використання вогню та взаємодіяти з товаришами по службі. Ефективна вогнева підготовка дозволяє знизити ризики під час виконання бойових завдань та підвищити успішність операцій.

Вогнева підготовка також має психологічний аспект. У бойових умовах військовослужбовці стикаються з високим рівнем стресу, що може вплинути на їхню здатність приймати рішення та виконувати завдання. Регулярні тренування допомагають зменшити рівень тривоги та підвищити впевненість у своїх силах. Військовослужбовці, які проходять підготовку в умовах, наближених до реальних, краще адаптуються до бойових ситуацій. Це дозволяє їм зберігати холонокровність у критичних моментах і діяти ефективно.

Крім того, вогнева підготовка сприяє розвитку командної взаємодії. У сучасних бойових діях злагодженість дій підрозділів є ключовим фактором успіху. Військовослужбовці повинні вміти працювати разом, координувати свої дії та взаємодіяти під час бойових операцій. Вогнева підготовка включає в себе навчання тактиці ведення бою, що сприяє формуванню командного духу та підвищенню ефективності дій у складі підрозділів.

Проте вогнева підготовка стикається з рядом проблем, які можуть негативно вплинути на бойову готовність підрозділів. Однією з основних проблем є недостатнє фінансування програм підготовки. Багато підрозділів

стикаються з обмеженнями у бюджетах, що обмежує їх можливості в проведенні якісних тренувань. Це стосується як закупівлі боєприпасів, так і забезпечення необхідного навчального обладнання. Нерегулярні та неякісні тренування можуть призвести до недостатнього рівня підготовленості особового складу.

Крім того, важливим аспектом є доступ до сучасної стрілецької зброї та тренажерів. Багато підрозділів працюють зі застарілим озброєнням, яке не відповідає сучасним стандартам. Це обмежує можливості проведення якісної вогневої підготовки та знижує рівень готовності особового складу. Впровадження новітніх технологій у навчальний процес, таких як симулятори стрільби та віртуальна реальність, може суттєво підвищити ефективність підготовки, проте для цього потрібні значні фінансові та організаційні ресурси.

Не менш важливим є питання підготовки інструкторів, які відповідають за навчання особового складу. Від їхньої кваліфікації залежить якість навчального процесу. Регулярне підвищення кваліфікації інструкторів є необхідним для забезпечення високого рівня підготовки військовослужбовців та правоохоронців. Інструктори повинні бути ознайомлені з новітніми методиками, тактиками та технологіями, щоб ефективно передавати знання своїм учням.

Вогнева підготовка є ключовою складовою бойової готовності підрозділу. Вона формує необхідні технічні та психологічні навички, забезпечує командну взаємодію та готовність до виконання завдань. Проте існуючі проблеми, такі як недостатнє фінансування, обмежений доступ до сучасної зброї та питання підготовки інструкторів, потребують термінового вирішення. Лише за умови належного забезпечення вогневої підготовки можна говорити про ефективність дій сил безпеки України в умовах сучасних викликів. Це є критично важливим для захисту держави та її громадян, а також для зміцнення обороноздатності країни.

УДК 351.865:621.39

Назаренко О.Л., доцент кафедри забезпечення державної безпеки Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, полковник.

Онопрієнко О.С., заступник начальника кафедри забезпечення державної безпеки Національної академії Національної гвардії України, доктор філософії, доцент, полковник.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЗАХИСТІ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

У сучасних умовах зростання кібератак, гібридних загроз і високотехнологічних втручань забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктури (ОКІ) стає неможливим без впровадження інформаційних технологій (ІТ) та інструментів штучного інтелекту (ШІ).

Ключові аспекти застосування інформаційних технологій та штучного інтелекту в захисті об'єктів критичної інфраструктури включають: цілодобовий моніторинг і виявлення аномальної активності; аналітику загроз на основі масивів даних (Big Data); автоматизовану реакцію на інциденти; інтелектуальне управління доступом із використанням поведінкових моделей; а також прогнозування кризових ситуацій і оцінювання потенційних ризиків.

Штучний інтелект відіграє важливу роль у кіберзахисті об'єктів критичної інфраструктури, зокрема завдяки застосуванню алгоритмів машинного навчання для ідентифікації новітніх типів атак, розробці самонавчальних систем виявлення загроз (AI-орієнтованих IDS/IPS), впровадженню розумних рішень для обробки логів і аналізу подій, а також виявленню внутрішніх загроз на основі аналізу поведінки користувачів.

Фізична безпека об'єктів критичної інфраструктури все більше спирається на ІТ-рішення, зокрема: системи відеоаналітики з можливістю ідентифікації, автоматизовані засоби контролю доступу, обробку даних від різноманітних сенсорів і дронів, а також адаптивне управління протоколами безпеки відповідно до отриманих даних у режимі реального часу.

Використання інформаційних технологій та штучного інтелекту супроводжується низкою ризиків, зокрема: ймовірністю кібернетичних втручань у самі ІІІ-системи, можливістю навмисного спотворення результатів через маніпуляції алгоритмами машинного навчання (adversarial attacks), загрозами конфіденційності та етичними дилемами під час обробки персональних даних, а також технологічною залежністю від зовнішніх програмних рішень.

Світовий досвід демонструє активне впровадження штучного інтелекту у сфері кібербезпеки: у США застосовується система AI2 (розроблена MIT спільно з PatternEx) для проактивного виявлення кібератак; Ізраїль реалізує централізовану модель захисту об'єктів критичної інфраструктури із використанням ІІІ в режимі реального часу; в Європейському Союзі відбувається впровадження директиви NIS2 та використання SIEM-систем, доповнених модулями штучного інтелекту; в Україні створено національні CERT-платформи, які застосовують технології ІІІ для аналізу та реагування на кіберінциденти.

Доцільно зосередити увагу на підвищенні технічного потенціалу об'єктів критичної інфраструктури для впровадження систем штучного інтелекту; активізації інвестицій у вітчизняні розробки в галузі інформаційної безпеки; мінімізації залежності від іноземного програмного забезпечення у стратегічно важливих сферах; а також на формуванні правового поля для безпечного використання ІІІ з урахуванням етичних та правових аспектів.

Сучасна система захисту критичної інфраструктури неможлива без використання інформаційних технологій та штучного інтелекту, які відіграють провідну роль у своєчасному виявленні загроз та оперативному реагуванні на них, що, у свою чергу, сприяє зниженню ризиків як для держави, так і для суспільства.

УДК 355

Нестеренко О.О., старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.
Іванченко А.О., доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, доцент, полковник.

ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ТА ПРИВЕДЕННЯ ДО ЄДИНОГО ЗРАЗКУ БОЙОВИХ (ФОРМАЛІЗОВАНИХ) ДОКУМЕНТІВ, ДОКУМЕНТІВ ТАЄМНОГО ТА НЕТАЄМНОГО ДІЛОВОДСТВА, ЯКІ ВІДПРАЦЬОВУЮТЬСЯ В ПІДРОЗДІЛАХ ЗБРОЙНИХ ФОРМУВАНЬ УКРАЇНИ

Документування управлінської інформації у Збройних Силах України здійснюється в електронній формі із застосуванням електронного цифрового підпису, електронної печатки та електронної позначки часу, крім випадків наявності обґрунтованих підстав для документування управлінської інформації в паперовій формі, якими визнаються:

документи, що містять інформацію з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом;

електронні документи, що не можуть бути застосовані як оригінал згідно з вимогами закону;

документи, вимога щодо опрацювання яких у паперовій формі встановлена актами Кабінету Міністрів України та наказами Міністерства оборони України.

Бланк електронного документа (бланк) – уніфікована форма електронного документа Апарату Головнокомандувача, Генерального штабу Збройних Сил України, командувань видів, родів військ (сил), органів військового управління Збройних Сил України або структурних підрозділів Апарату Головнокомандувача, Генерального штабу Збройних Сил України з відповідними реквізитами та полями постійної і змінної інформації.

Бланк документа – стандартний аркуш паперу з відтвореними на ньому незмінними реквізитами документа і місцем, відведеним для інформації.

Архівний документ – документ незалежно від його виду, виду матеріального носія інформації, місця, часу створення і місця зберігання, грифу обмеження доступу, що припинив виконувати функції, для яких був створений, але зберігається, або підлягає зберіганню з огляду на значущість для особи, суспільства чи держави, або має цінність як об'єкт рухомого майна.

Документ – офіційно зареєстрований службою діловодства або відповідним чином засвідчений документ, одержаний чи створений військовою частиною (установою) у процесі її діяльності та має відповідні реквізити.

Редакційна правка – будь яка правка документу, що виконується автором, погоджувачем або підписувачем.

Служба діловодства – структурний підрозділ або відповідальна особа структурного підрозділу, що забезпечує реєстрацію, облік, організацію документообігу службових документів, зберігання документаційного фонду або його частини до передачі на зберігання до архівного підрозділу військової частини (установи), або відповідальна особа, на яку покладено виконання завдань і функцій цієї служби.

Ці та інші терміни, щодо вимог оформлення документів, застосовуються згідно інструкції з діловодства у Збройних Силах України, наказ Головнокомандувача від 31 січня 2024 року №40.

При плануванні спільних дій та сумісного виконання завдання підрозділів різних відомств, під єдиним командуванням одного з міністерств, виникає необхідність обміну службовою інформацією у вигляді планів, задумів, рішень, розпоряджень, бойових розпоряджень, наказів та звітування на об'єднаний штаб донесеннями, а також подачею рапортів та заявок. Під час листування, в діловодстві підрозділів різних відомств, у зв'язку з різними вимогами до оформлення документів, виникають непорозуміння під час подачі документів

або здачі в архів та, як наслідок, витрати часу на погодження та редакційні правки.

Наприклад:

- в шапці рапорту в одному відомстві вказується лише посада особи, на яку подається рапорт, а в інших, крім того, власне ім'я та прізвище, інші регалії;
- власне ім'я та прізвища у одних прописуються звичайним шрифтом, в інших напівжирним;
- відступи абзаців по вимогам оформлення у одних 1,25 см у інших 1,5 см, тощо.

Крім того, у зв'язку з впровадженням передових технологій та програмного забезпечення «КРОПИВА» та «ДЕЛЬТА», що дозволяє ведення графічних документів на електронних носіях, та редагування внесенням правок наживо, при необхідності друку на папері, для належного оформлення згідно вимог, виникають незручності у правильному підборі головного розміру шрифту «Н» та відносно нього підбір розмірів шрифту «h» другорядних написів. Як відомо, розмір головного шрифту «Н», напряду залежить від кількості аркушів у склейці, а у зв'язку з тим, що друк графічних документів проводиться за допомогою широкоформатних принтерів (плотерів), виникають похибки у переводі дійсного формату друкованого аркуша карти на електронний. Таким чином неправильний підбір розміру шрифту тягне за собою редагування та, як наслідок, втрати часу для подання документу на затвердження, погодження, або здачу в архів.

Таким чином, виникає необхідність проведення аналізу та приведення до єдиного зразку бойових (формалізованих) документів, документів таємного та нетаємного діловодства, які відпрацьовуються в підрозділах збройних формувань України.

УДК 621.396

Оленченко В.Т. начальник кафедри військового зв'язку та інформатизації командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, доцент, полковник.

Прокопович-Ткаченко Д.І., завідувач кафедри кібербезпеки та інформаційних технологій Університету митної справи та фінансів, кандидат технічних наук, доцент.

АСПЕКТИ БЕЗПЕЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВОГО МОБІЛЬНОГО РАДІОЗВ'ЯЗКУ СИЛАМИ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Цифровий мобільний радіозв'язок (DMR) відіграє ключову роль у забезпеченні комунікації Сил оборони України. Проте ефективне використання DMR вимагає високого рівня безпеки, враховуючи сучасні загрози, такі як радіоперехоплення, радіоподавлення сигналу, несанкціонований доступ та кібератаки.

Метою дослідження є аналіз методів забезпечення безпеки DMR у бойових умовах. Основні завдання:

- дослідження методів шифрування та захисту переданих даних;
- оцінка механізмів автентифікації та контролю доступу;
- аналіз заходів протидії перехопленню та радіоподавленню;
- розгляд перспектив удосконалення технологій DMR.

У дослідженні використано методи аналізу криптографічних алгоритмів, моделювання атак на радіозв'язок, тестування систем автентифікації та оцінки ефективності механізмів захисту від радіоподавлення.

Основні результати:

1. Шифрування та захист даних: застосування AES-256/AES-128 для забезпечення конфіденційності голосових та цифрових повідомлень, використання динамічних ключів шифрування та захист від радіоперехоплення.

2. Автентифікація та контроль доступу: персоналізовані Radio ID, білий список пристроїв та двофакторна автентифікація забезпечують захищений доступ до мережі.

3. Захист від радіоперехоплення та втручання: динамічний розподіл частот та захищені канали зв'язку знижують ризик виявлення сигналу противником.

4. Протидія кібератакам: автентифікація та шифрування запобігають атакам «man-in-the-middle», а алгоритми антиподавлення забезпечують зв'язок навіть у випадку радіоперешкод.

5. Фізична безпека пристроїв: дистанційне блокування втрачених терміналів, GPS-моніторинг та міцні захищені корпуси покращують безпеку використання.

6. Надійність зв'язку: репітери, мобільні ретранслятори та адаптивне кодування гарантують стабільний зв'язок навіть у складних бойових умовах.

Висновки. Запровадження комплексних заходів безпеки дозволяє значно підвищити захищеність та надійність DMR у військових умовах. Подальший розвиток технологій, зокрема інтеграція з C4ISR та вдосконалення алгоритмів шифрування, сприятиме ефективності зв'язку Сил оборони України.

УДК: 356.35(477)

Онда В.В., студентка 1 року навчання кафедри підготовки офіцерів запасу, Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

Куртов А.І., завідувач кафедри підготовки офіцерів запасу Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВСЕБІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОНИХ ОРГАНІВ ТА ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У світлі триваючої повномасштабної збройної агресії російської федерації

проти України питання забезпечення результативної роботи правоохоронних органів і військових структур набуло особливої та надзвичайної важливості. Забезпечення безпеки більше не теоретична конструкція - це практична нагальна потреба виживання держави та громадян країни. Проблеми матеріально-технічного, кадрового, соціального та правового характеру, існували ще раніше до повномасштабної агресії російської федерації, але згодом після 24 лютого 2022 року загострилися до критичного рівня та існують наразі. Зараз перед державою стоїть завдання створення більш ефективної, стійкої та інтегрованої системи безпеки.

До питання забезпечення правоохоронних органів і військових формувань зверталися такі українські науковці, як: О. Ю. Бандурка, який досліджував організаційно-правові засади функціонування правоохоронних органів в умовах кризових ситуацій. О. В. Ситнік - аналізував кадрову політику в секторі безпеки. В. П. Горбулін - у своїх працях звертав увагу на стратегічні аспекти національної безпеки та роль Збройних сил у сучасній війні. Водночас комплексного міждисциплінарного дослідження даних проблем саме у військово-правоохоронній площині в українському академічному полі бракує. Незважаючи на наявність законодавчої бази яка вже існувала, вона часто є непослідовною, фрагментарною або застарілою в умовах війни. Закони приймаються швидко, але інколи без узгодження між секторами. Відсутність цілісної правової моделі системи оборони ускладнює ефективне функціонування правоохоронних і військових структурах.

Найбільша проблема - це критична залежність України від іноземної допомоги, нестабільність державного оборонного замовлення, низький рівень логістики, нерішучість країн - партнерів та інші фактори. Українська військова промисловість поступово розвивається, проте вона сто відсотків потребує державної інвестиційної стратегії та контролю якості і звичайно зменшення корупції.

Ключовим викликом в Україні стало збереження кваліфікованих кадрів в умовах бойових дій. Проблеми з підготовкою спеціалістів вузького профілю (кібербезпека, військові аналітики, криміналісти) також залишаються невирішеними. Головною метою подальшого збереження кадрів є здійснення успішної професійної підготовки в галузі забезпечення державної безпеки України, фізичної та психологічної готовності до вирішення конкретних оперативних, розшукових та контррозвідувальних завдань, розвиток національної самосвідомості та патріотизму, відповідальності за доручену ділянку оперативно - службової роботи.

Комплексне забезпечення правоохоронних і військових структур є визначальним чинником національної стійкості. Недосконалість нормативної бази, технічна відсталість, кадрові втрати та соціальна незахищеність суттєво обмежують можливості силового сектору. Інформаційна взаємодія та кіберстійкість залишаються вразливими елементами у загальній системі безпеки. Забезпечення державної безпеки є комплексним і критично важливим процесом, важливим для стабільного розвитку країни. Такі виклики, як непослідовність та незавершеність реформ в секторі безпеки та оборони, недоліки правового, організаційного, кадрового, фінансового та матеріально-технічного забезпечення цих процесів, негативно впливають на ефективність безпекової державної політики та роблять державу вразливою до внутрішніх та зовнішніх загроз.

У зв'язку з цим виникає потреба в науковому аналізі проблем та розробці нових підходів для покращення системи забезпечення державної безпеки.

На мою думку подальші наукові розробки доцільно спрямовувати на:

1. Розробку інтегрованої моделі забезпечення сектору безпеки, зокрема міжвідомчої координації та планування.
2. Дослідження впровадження інноваційних технологій (ШІ, дронів, кіберзахисту) у забезпеченні діяльності силових структур.

3. Порівняльний аналіз систем забезпечення у країнах - членах НАТО з метою адаптації найкращих практик.

Аналіз впливу соціального фактору (морально - психологічного стану особового складу) на ефективність безпекових структур.

УДК 335.355

Павелко В.В., викладач кафедри тактики та тактико-спеціальної підготовки факультету службово-бойової діяльності Київського інституту Національної гвардії України, підполковник.

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ТА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В ЗОНІ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

Актуальність теми. Повномасштабна агресія російської федерації (рф) проти України висунула безпрецедентні виклики перед усіма силовими структурами держави. У зоні ведення бойових дій, де підрозділи Національної гвардії України (НГУ) та Збройних Сил України (ЗСУ) спільно виконують бойові завдання, ефективна взаємодія є критично необхідною умовою для досягнення успіху та мінімізації втрат. Попри спільну мету – захист територіальної цілісності та суверенітету України – між цими структурами існують певні відмінності у функціоналі, підготовці, матеріально-технічному забезпеченні та підпорядкуванні, що об'єктивно створює певні проблеми у взаємодії. Нерозв'язані питання координації, комунікації та стандартизації можуть призвести до дублювання зусиль, непорозумінь на полі бою та, як наслідок, зниження бойової ефективності. Отже, дослідження та пошук шляхів подолання цих проблем є надзвичайно актуальним завданням для забезпечення обороноздатності держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема взаємодії між різними силовими структурами в умовах збройного конфлікту є предметом уваги як українських, так і іноземних дослідників.

Зокрема в науковій статті: “Проблемні питання організації взаємодії між Національною гвардією України та суб’єктами сил оборони України під час виконання завдань із забезпечення державної безпеки в умовах воєнного стану” автори: Толстоносов Ю.М., Толстоносов Д.Ю. та Кравченко С.О. наголошують на важливості єдиного управління та спільної підготовки. Зокрема, у звітах аналітичних центрів, що вивчають питання національної безпеки, часто порушуються питання сумісності систем зв’язку, єдиного інформаційного простору та стандартизації тактичних процедур. Водночас, через закритість інформації в умовах війни, системних та узагальнених досліджень щодо конкретних проблем взаємодії саме між підрозділами НГУ та ЗСУ на оперативному та тактичному рівнях недостатньо. Переважно йдеться про окремі випадки успішної співпраці або, навпаки, проблем, що виникають. Це створює потребу у подальшому глибинному аналізі, що ґрунтуватиметься на досвіді, отриманому під час бойових дій.

Короткий виклад основного матеріалу досліджень. Аналіз ситуації в зоні бойових дій дозволяє виокремити низку ключових проблем у взаємодії між підрозділами НГУ та ЗСУ:

1. Різниця у відомчій підпорядкованості та нормативно-правовій базі: НГУ підпорядковується Міністерству внутрішніх справ України, а ЗСУ – Міністерству оборони України. Це створює певні відмінності у системах управління, командування та контролю, що може ускладнювати оперативну координацію та обмін інформацією, особливо на нижчих тактичних рівнях.

2. Недостатня уніфікація стандартів і процедур. Попри те, що підрозділи виконують бойові завдання, існують відмінності у програмах підготовки та процедурах взаємодії, що може призводити до непорозумінь при виконанні спільних операцій. Наприклад, різні підходи до розвідки, зв’язку, медичної евакуації чи логістичного забезпечення.

3. Проблеми з комунікацією та обміном інформацією: Відсутність єдиної захищеної системи зв'язку або уніфікованих протоколів обміну оперативною інформацією може призводити до затримок, дублювання запитів або відсутності повної картини ситуації у суміжних підрозділів.

4. Відмінності у матеріально-технічному забезпеченні та озброєнні. Слід відмітити, що в підрозділах НГУ відбувається поступова уніфікація, але все ще існують відмінності у типах озброєння, боєприпасів, бойової техніки, що може створювати логістичні та оперативні виклики під час спільних дій.

Досвід бойових дій показав, що у критичних ситуаціях командири на місцях часто знаходять ефективні рішення для подолання цих проблем шляхом особистої ініціативи та прямої комунікації. Однак системний підхід є життєво необхідним для підвищення загальної ефективності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проблеми взаємодії між підрозділами НГУ та ЗСУ в зоні ведення бойових дій є об'єктивним явищем, зумовленим різницею у відомчій приналежності та функціоналі. Однак, ці проблеми не є нездоланими і вимагають системного підходу для їх вирішення. Ефективна координація, уніфікація стандартів, налагодження безперебійної комунікації та формування єдиного інформаційного простору є ключовими для підвищення боєздатності та забезпечення успіху операцій.

Перспективи подальших досліджень та практичних кроків включають:

1. Розробку єдиних доктринальних документів та оперативних стандартів для спільних бойових дій НГУ та ЗСУ, що враховуватимуть специфіку кожного виду військ.
2. Інтенсифікацію спільних навчань та тренувань на всіх рівнях (від тактичного до стратегічного), що дозволить відпрацьовувати взаємодію у змодельованих бойових умовах та формувати єдину командну культуру.

3. Впровадження уніфікованих систем зв'язку та управління боєм, що забезпечить безперешкодний обмін інформацією та оперативними даними між підрозділами.

4. Подальший аналіз логістичних потреб та уніфікації матеріально-технічного забезпечення, для оптимізації постачання та взаємодії між підрозділами.

5. Систематизацію та аналіз досвіду, отриманого під час повномасштабної війни, для виявлення найкращих практик та проблемних зон, що вимагають негайного вирішення.

Подолання цих проблем є стратегічно важливим для зміцнення обороноздатності України, підвищення ефективності Сил безпеки та оборони та забезпечення перемоги.

УДК: 355/359:351.74:004.056

Пасічник А.В., викладач кафедри військового зв'язку та інформатизації командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

Рахманова І.І., викладач кафедри військового зв'язку та інформатизації командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, капітан.

КІБЕРБЕЗПЕКА ЯК КРИТИЧНИЙ ЕЛЕМЕНТ СТІЙКОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЙ ВІЙСЬКОВИХ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З розширенням цифрових можливостей та інтеграцією інформаційних систем, кібербезпека стала невід'ємною частиною, а часто й визначальним фактором успіху військових та правоохоронних операцій. В умовах воєнного стану кіберзагрози є надзвичайно реальними та небезпечними, адже вони можуть паралізувати функціонування критичних систем, підірвати довіру та поширити дезінформацію.

Основні кіберзагрози включають:

Кібератаки на інформаційні системи: Це можуть бути атаки типу "відмова

в обслуговуванні" (DDoS), спрямовані на блокування доступу до критичних ресурсів; шкідливе програмне забезпечення (віруси-вимагачі, шпигунське ПЗ); атаки на ланцюги постачання, коли шкідливий код впроваджується через програмне забезпечення від сторонніх розробників.

Кібершпигунство та витік даних: Спроби викрадення чутливої військової інформації, планів операцій, розвідувальних даних або персональних даних військовослужбовців та правоохоронців.

Психологічні операції та дезінформація: Використання кіберпростору для поширення фейкових новин, маніпуляцій громадською думкою, підриву морального духу та створення хаосу.

Блокування та знищення критичної інфраструктури: Атаки на енергетичні, телекомунікаційні або транспортні мережі, які можуть призвести до колапсу життєво важливих служб.

Для протидії цим загрозам необхідно впроваджувати комплексні заходи кібербезпеки:

Надійне шифрування даних: Застосування сучасних алгоритмів шифрування для захисту всієї чутливої інформації як під час передачі, так і під час зберігання.

Захист мережевої інфраструктури: Впровадження фаєрволів, систем виявлення та запобігання вторгненням (IDS/IPS), сегментація мереж та використання віртуальних приватних мереж (VPN) для створення захищених каналів зв'язку.

Регулярний аудит та тестування на проникнення: Постійна перевірка вразливостей систем та мереж, імітація кібератак для виявлення слабких місць та оперативного їх усунення.

Навчання та підвищення обізнаності персоналу: Людський фактор залишається однією з головних вразливостей. Регулярні тренінги з кібергігієни, розпізнавання фішингових атак та безпечної роботи з інформацією є критично

важливими.

Резервне копіювання та плани відновлення (Disaster Recovery Plans): Розробка та постійне оновлення планів швидкого відновлення функціонування систем після кібератак або інших надзвичайних ситуацій для забезпечення безперервності операцій.

З огляду на стратегічну важливість цифрової трансформації в умовах воєнного стану, для України є критично важливим зосередитися на таких напрямках:

1. Впровадження уніфікованих технологічних стандартів та протоколів: Це дозволить забезпечити повну інтероперабельність між різними інформаційними системами Збройних Сил України, Національної гвардії, Служби безпеки України, Національної поліції та інших правоохоронних органів. Використання відкритих стандартів сприятиме швидшій інтеграції та уникненню залежності від одного постачальника.

2. Адаптація нормативно-правової бази: Створення гнучкого законодавчого поля, що дозволить оперативно впроваджувати новітні цифрові технології, регулювати питання кібербезпеки, захисту даних та використання штучного інтелекту в оборонній та безпековій сферах, враховуючи специфіку воєнного часу.

3. Масштабна підготовка та перепідготовка кадрів: Необхідно інвестувати у формування нової генерації військових та правоохоронців, які володіють глибокими знаннями в галузі інформаційних технологій, кібербезпеки, аналітики даних та управління цифровими системами.

4. Активне вивчення та імплементація міжнародного досвіду: Україна має унікальний бойовий досвід, але також може перейняти найкращі практики від партнерів з НАТО та інших розвинених країн у сфері цифрової трансформації оборонного сектору та правоохоронної діяльності, адаптуючи їх до власних реалій.

5. Розвиток власного оборонно-промислового комплексу у сфері ІТ: Стимулювання українських розробок та виробництва у сфері захищених комунікацій, програмного забезпечення для управління боєм, систем кіберзахисту та розвідувальних платформ. Це зменшить залежність від іноземних постачальників та посилить технологічний суверенітет.

Реалізація цих комплексних кроків дозволить не лише ефективно використовувати потенціал цифрових технологій для зміцнення обороноздатності та забезпечення національної безпеки в умовах триваючого воєнного стану, але й закласти міцний фундамент для майбутнього, де цифровізація є ключовим фактором стійкості та успіху.

УДК 623.4

Пащенко В.В., докторант докторантури та ад'юнктури Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, доцент, полковник.

УДОСКОНАЛЕНИЙ МЕТОД ПРОГНОЗУВАННЯ РИЗИКУ ОТРИМАННЯ БОЙОВОЇ ТРАВМИ ПРАЦІВНИКОМ СИЛ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ НЕБЕЗПЕКИ ВОГНЕВОГО ВПЛИВУ ПРОТИВНИКА

Сучасні умови ведення бойових дій та виконання правоохоронних завдань нерозривно пов'язані з потенційною загрозою застосування противником засобів ураження різного типу, що потребує певного рівня захищеності, який забезпечує належний рівень живучості працівників сил безпеки (ПСБ). Найімовірнішими причинами втрати живучості ПСБ в умовах вогневої протидії противника є отримання бойової травми внаслідок ураження різноманітними засобами ураження [вражаючими елементами (ВЕ)]. З іншого боку, на живучість ПСБ впливають інші чинники, серед яких, зокрема, рівень втоми. З огляду на те, що клас захисту засобів індивідуального бронезахисту (ЗІБ) впливає на захищеність ПСБ прямо, а на його функціональні властивості – зворотно, виникає необхідність у визначенні раціональних характеристик ЗІБ. При цьому є потреба й у прогнозуванні ризику отримання бойової травми ПСБ в умовах вогневого впливу противника.

Завдання з прогнозування ризику отримання бойової травми ПСБ в умовах вогневого впливу противника зводиться до визначення ймовірності її отримання шляхом розрахунку ймовірності ураження цілі зі стрілецької зброї. Для

розв'язання такої задачі широко застосовують аналітичні методи визначення ймовірності ураження цілі. Ці методи базуються на математичному аналізі фізичних параметрів стрільби, характеристиках зброї, умовах виконання пострілу і забезпечують прийнятну точність оцінки ймовірності ураження цілі. Тому для визначення ймовірності отримання бойової травми працівником сил безпеки доцільно застосовувати аналітичний метод визначення ймовірності ураження цілі з урахуванням особливостей застосування зброї противником. До таких особливостей можна віднести можливість одночасної стрільби по цілі з кількох різних зразків стрілецької зброї та неоднаковий ступінь захищеності ділянок тіла ПСБ.

Для випадку застосування противником одного зразка стрілецької зброї завдання з визначення ймовірності отримання бойової травми ПСБ вирішується за допомогою відомого методу, який передбачає три етапи розрахунків.

На першому етапі силует ПСБ розбивається на елементарні ділянки і проводиться обчислення ймовірності влучання кулі у кожен таку ділянку тіла працівника

На другому етапі визначається ймовірність ураження кожної елементарної ділянки тіла ПСБ з урахуванням кулестійкості захисних елементів (ЗЕ), якими вони захищені. При цьому на кулестійкість ЗЕ до певної системи ураження впливає відстань стрільби. Для графічного зображення відстаней, на яких відбуваються якісні стрибки «захист не забезпечено – захист забезпечено», застосовують діаграми кулестійкості. Тому для врахування якісних змін захищеності ПСБ відповідними ЗЕ залежно від характеристик систем ураження противника і відстаней їх застосування доцільно використовувати відповідні діаграми кулестійкості ЗЕ.

На третьому етапі визначається ймовірність отримання бойової травми ПСБ у разі застосування противником визначеного зразка зброї як ймовірність появи однієї із сумісних подій (ураження будь-якої ділянки тіла ПСБ будь-яким

здійсненим пострілом).

Для випадку одночасного застосування противником різних зразків стрілецької зброї пропонується проводити розрахунки для кожного зразка зброї за зазначеними вище етапами, а потім визначити ймовірність отримання бойової травми ПСБ як імовірність появи хоча б однієї із сумісних рівноможливих подій (ураження будь-якої ділянки тіла ПСБ з будь-якого зразка зброї).

Запропонований підхід до прогнозування ризику отримання бойової травми ПСБ в умовах вогневого впливу противника враховує неоднорідність захищеності різних ділянок тіла ПСБ, можливість одночасного застосування противником різних зразків стрілецької зброї та їх кількість.

Наведені етапи розрахунків у сукупності з діаграмами кулестійкості захисних елементів складають метод прогнозування ризику отримання бойової травми працівником сил безпеки в умовах вогневого впливу противника.

Метод полягає у декомпозиції цілі на елементарні ділянки і розрахунку ймовірності влучення ПЕ в кожен з них, обчисленні ймовірності ураження кожної з ділянок з урахуванням діаграм кулестійкості захисних елементів і кількості пострілів з відповідного зразка зброї, а також у визначенні на цій основі ймовірності отримання бойової травми працівником сил безпеки від одного та кількох зразків зброї у разі їх одночасного застосування противником. На відміну від відомих методів наведений метод ураховує наявність якісних змін захищеності ПСБ відповідними захисними елементами залежно від характеристик засобів ураження противника та відстані їх застосування.

Таким чином удосконалено метод прогнозування ризику отримання бойової травми працівником сил безпеки в умовах небезпеки вогневого впливу противника.

УДК 623.094

Пістряк П.В., начальник кафедри вогневої підготовки факультету логістики Національної Академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, доцент, полковник.

ОЦІНЮВАННЯ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ОФІЦЕРА З ВИКОНАННЯ ВОГНЕВОГО ЗАВДАННЯ

В умовах сучасної війни та зростання гібридних загроз значення вогневої підготовки офіцерів як майбутніх командирів-наставників суттєво зростає. Впевнене володіння стрілецькою зброєю, здатність оперативно та точно діяти під впливом різних факторів, в тому числі й психологічних, а також швидко адаптуватися до динамічних бойових обставин є визначальними чинниками для ефективного командування і особистої бойової результативності офіцера-лідера.

Систематичне оцінювання індивідуального рівня вогневої підготовки дає змогу не лише визначати практичні навички кожного військовослужбовця, а й забезпечує об'єктивну оцінку стану боєготовності підрозділу в цілому. У контексті активних бойових дій така оцінка стає важливим інструментом для ухвалення управлінських рішень щодо розподілу ресурсів, кадрових призначень і формування пріоритетів у підготовці особового складу.

Отже, модернізація та вдосконалення підходів до оцінювання індивідуальної вогневої підготовки є ключовою передумовою підвищення бойового потенціалу Сил Оборони та ефективного виконання завдань у воєнний період.

Згідно керівних документів індивідуальна оцінка вогневої підготовки може бути визначена так

$$R_{\text{som}}(t) = P_{\text{рез}}(t) + \Phi(t) + \Psi(t). \quad (1)$$

Де $P_{\text{рез}}(t)$ - імовірність виконання результативної стрільби, $\Phi(t)$ - рівень фізичної підготовленості, $\Psi(t)$ - рівень психологічної готовності.

Крім цього $P_{\text{рез}}(t)$ - умовно можна розділити на 3 етапи: розвідка цілі; введення вихідних даних для стрільби; ураження цілі. Причому імовірність виникнення третього етапу опосередковано залежить від перших двох. Але в такому випадку імовірність ураження цілі істотно зменшиться і буде існувати імовірність ураження дружньої цілі або не ураження останньої у зв'язку з

недоцільним використанням боєприпаси або невірним прицілюванням. Крім цього

В свою чергу процес розвідки можна розділити на такі етапи (події): подія A – виявлення цілі (підтвердження наявності або відсутності цілі в просторі, виділення об’єкта із загального фону при якому він характеризується як «об’єкт»); подія B – розпізнавання цілі (підтвердження або спрощення даних про наявність саме ворожої цілі); подія B – ідентифікація цілі (визначення належності цілі по певних ознаках, наприклад по важливості – автоматник, кулеметник, снайпер тощо);

$$P_{розв}(t) = P_{вияв}(A) \cdot P_{ід}(A/B) \cdot P_{розп}(A, B/B), \quad (2)$$

Процес введення вихідних даних можна розділити на такі етапи, події: D – точність визначення вихідних даних; H – точність обчислення поправок; C – правильність введення вихідних даних в прицільні пристрої. Оскільки ці показники незалежні один від одного то:

$$P_{вод}(t) = P_{визн}(D) \cdot P_{обч}(H) \cdot P_{введ}(C) \quad (3)$$

Стрільба є процес імовірнісний. Будемо вважати, що при стрільбі зі стрілецької зброї по одиночних живих цілях одне влучання, як правило, і є ураженням цілі. Тому під імовірністю ураження одиночної цілі будемо розуміти імовірність хоча б одного влучання в ціль при заданій кількості постріл

$$P_{ур} = 1 - (1 - p)^n \quad (4)$$

де $(1 - p)$ – імовірність промаху, n – кількість пострілів. Тоді

$$P_{рез}(t) = P_{розв}(t) \cdot P_{вод}(t) \cdot P_{ур}. \quad (5)$$

З урахуванням особливостей підготовки конкретних спеціалістів і потреб у досягненні визначених компетентностей, кожному показнику (1) можемо присвоїти деякий ваговий коефіцієнт, котрий буде відрізняти таку спеціальність, тоді

$$R_{гот}(t) = (P_{рез}(t) * K + \Phi(t) * H + \Psi(t) * I) * W$$

УДК 355.535

Пристінський Р.В., старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОТОКОЛУ МЕТТТ-С КОМАНДИРОМ РОЗВІДУВАЛЬНОГО ПІДРОЗДІЛУ ПІД ЧАС УСВІДОМЛЕННЯ БОЙОВОГО ЗАВДАННЯ

Актуальність. Під час отримання бойового завдання командир розвідувального підрозділу, згідно порядку роботи командира (ст. 12 БСМТВ СВ ЗСУ частина III Взвод, відділення, екіпаж) має розпочати свою роботу стосовно планування бою.

Метою даної публікації є надання особовому складу розширених базових знань, щодо порядку дій командира розвідувального підрозділу, який отримав бойове завдання та приступає до його виконання.

Результати. Підготовка операції розпочинається з отриманням бойового завдання або орієнтування старшого командира про майбутні дії і продовжується впродовж усього періоду часу, відведеного на приведення підрозділу у готовність до виконання завдання. Підготовка до виконання операції включає: організацію операції, підготовку підрозділу до застосування у ній, практичну роботу командира у підлеглих підрозділах та інші заходи. Після отримання бойового завдання, командир розвідувального підрозділу має розподілити свою роботу наступним чином:

- 1.1. Усвідомити завдання;
- 1.2. Провести розрахунок часу.

Під час усвідомлення бойового завдання, командир розвідувального підрозділу має використовувати протокол МЕТТТ - С, де кожна літера має своє скорочене позначення. Виходячи з цього проведемо розшифрування даного протоколу, де:

М - (Mission) - операція, яка планується до виконання.

Е - (Enemy) - відомості про противника, яка відома з розвідувальних відомостей та розвідувальних даних старшого командира.

Т - (Troops and support available) - відомості про свої війська, суміжні підрозділи та сусіди, які виконують завдання у даній місцевості.

Т - (Terrain and Weather) - місцевість та погодні умови, у якій буде виконуватися операція, у свою чергу оцінити її за допомогою протоколу ОАКОС.

Т - (Time available) - наявний час, який виділений для проведення операції.

С - (Civil considerations) - цивільні аспекти, які будуть впливати на хід виконання операції. Під час застосування даного протоколу, командир розвідувального підрозділу може безпосередньо зменшити час на підготовку свого підрозділу та більш якісніше оцінити всі фактори та аспекти, які будуть впливати на результат виконання операції.

Висновок. Процес планування - це комплекс заходів, який включає у себе роботу командира розвідувального підрозділу під час планування операції та здобуті ним знання, вміння та навички, які він отримає під час процесу набуття свого досвіду, щодо виконання таких завдань і застосування даного протоколу планування, який забезпечить якісне виконання операції.

УДК 355

Прокоф'єв Д.М., курсант Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

Гашенко С.В., старший викладач кафедри загальновійськових дисциплін Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, підполковник.

Проблеми координації між різними підрозділами в умовах бойового виживання

Координація між різними підрозділами є критично важливим аспектом у забезпеченні ефективності дій сил безпеки під час бойових дій. У контексті навчальної дисципліни "Бойова система виживання воїна" ця проблема стає особливо актуальною, оскільки від злагодженості та ефективної взаємодії

підрозділів залежить успіх виконання бойових завдань і виживання особового складу.

Відсутність чіткої координації між підрозділами може призвести до плутанини на полі бою. У умовах бойового виживання, коли прийняття рішень має відбуватися швидко, будь-яка затримка або невизначеність у діях підрозділів може мати критичні наслідки. Наприклад, якщо один підрозділ не отримує своєчасних вказівок про зміни в обстановці, це може призвести до неправильного оцінювання ситуації та, як наслідок, до втрат серед особового складу. Важливо, щоб усі підрозділи були інтегровані в єдину систему управління, що дозволяє оперативно обмінюватися інформацією.

Проблеми координації також виникають через різні тактичні підходи, які використовують підрозділи. Кожен підрозділ може мати свої специфічні методи ведення бою, що може ускладнити їхню взаємодію. Наприклад, спеціальні підрозділи можуть діяти за іншими принципами, ніж регулярні війська, що може призвести до непорозумінь під час спільних операцій. Важливо, щоб усі учасники бойових дій мали спільне розуміння стратегій і тактик, що використовуються в конкретній операції.

Відсутність єдиних стандартів навчання також негативно впливає на координацію. Якщо різні підрозділи проходять підготовку за різними програмами, це може призвести до різного рівня підготовленості особового складу. Наприклад, військовослужбовці, які пройшли навчання з акцентом на індивідуальні дії, можуть не бути готовими до роботи в команді, що є необхідним у бойових умовах. Стандартизовані програми навчання забезпечать уніфікацію підходів до вогневої підготовки та бойового виживання, що сприятиме покращенню взаємодії між підрозділами.

Проблеми координації також негативно впливають на комунікацію. Часто підрозділи використовують різні засоби зв'язку, що ускладнює обмін інформацією. У бойових умовах важливо мати надійні канали зв'язку, щоб усі

учасники могли оперативно отримувати інформацію про зміни в обстановці. Відсутність належного зв'язку може призвести до втрат і неефективності під час виконання завдань. Використання сучасних технологій зв'язку та автоматизованих систем управління може суттєво покращити координацію.

Психологічний аспект також має велике значення. Військовослужбовці, які працюють у стресових умовах, можуть бути менш готовими до взаємодії з іншими підрозділами. Непорозуміння або недовіра між підрозділами може призвести до неефективності дій. Тренування, що акцентують увагу на командній взаємодії і психоемоційній стійкості, можуть допомогти подолати ці бар'єри.

У підсумку, проблеми координації між різними підрозділами в умовах бойового виживання є серйозним викликом для забезпечення ефективності дій сил безпеки. Важливо вирішувати ці проблеми шляхом стандартизації навчальних програм, покращення комунікаційних каналів і формування єдиного підходу до ведення бойових дій. Лише за умови належної координації підрозділів можна говорити про успішне виконання завдань у складних умовах бойового виживання, що є критично важливим для захисту держави та її громадян.

УДК: 355.4/621.39

Рахманова І.І., викладач кафедри військового зв'язку та інформатизації командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, капітан.

Пасічник А.В., викладач кафедри військового зв'язку та інформатизації командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ВИКОРИСТАННЯ ТАКТИЧНИХ МЕРЕЖ ЗВ'ЯЗКУ В БОЙОВИХ УМОВАХ

У сучасних умовах ведення війни роль тактичних мереж зв'язку суттєво зросла, оскільки саме вони забезпечують стійкий, захищений і мобільний обмін інформацією між підрозділами на тактичному рівні — від взводу до бригади. Здатність оперативно передавати команди, координати, розвіддані та інші критично важливі повідомлення визначає успішність бойових дій та збереження особового складу.

Тактичні мережі базуються на використанні портативних цифрових радіостанцій (наприклад, Harris, Motorola, Aselsan), що підтримують шифрування, автоматичну ретрансляцію сигналу та побудову самоорганізованих мереж типу MANET (Mobile Ad Hoc Networks) є критично важливими в динамічних оперативних умовах, де фіксована інфраструктура неможлива. Ці мережі використовують вузли (такі як дрони, транспортні засоби і окремі солдати) для створення децентралізованої мережі, що самоконфігурується, забезпечуючи стійкі лінії зв'язку, які адаптуються до мінливих топографічних і тактичних умов. Завдяки цьому вони дозволяють зберігати зв'язок навіть у складних умовах – при переміщенні військ, порушеній інфраструктурі чи радіоелектронному впливі противника.

Серед ключових особливостей тактичних мереж у бойових умовах варто відзначити:

1. **Незалежність від централізованої інфраструктури** — особливо важливо при діях в тилу ворога або під час маневрів;
2. **Шифрування та захист переданої інформації** — для уникнення перехоплення чи спотворення команд;
3. **Гнучкість топології** — мережа адаптується до змін розташування підрозділів;
4. **Сумісність з інформаційними системами бойового управління (C4ISR)** — для інтеграції з дронами, артилерією, розвідкою та ін.

Під час повномасштабної війни в Україні було підтверджено важливість застосування саме таких мереж для координації підрозділів в реальному часі, управління вогнем артилерії, а також підтримки оперативного зв'язку з командуванням.

Розвиток і впровадження сучасних тактичних мереж зв'язку є однією з ключових умов ефективного бойового управління. Інтеграція новітніх технологій, адаптація до умов сучасного поля бою та навчання особового складу є пріоритетами для оборонного сектору.

УДК 355

Рудь Д.Д., курсант Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

Гашенко С.В., старший викладач кафедри загальновійськових дисциплін Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, підполковник.

ТЕХНІЧНА СУМІСНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ РІЗНИХ ЗРАЗКІВ СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ В УКРАЇНСЬКИХ ПІДРОЗДІЛАХ: ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ

В умовах повномасштабної війни Україна опинилася перед необхідністю швидко озброїти велику кількість військовослужбовців, що призвело до одночасного використання в підрозділах широкого спектру стрілецької зброї різного походження — від радянських АК-74 до західних систем, таких як M4, FN SCAR, HK416, CZ BREN і G36. Така зброярська «поліфонія» стала вимушеним кроком у відповідь на критичну потребу фронту, проте одночасно створила серйозні виклики у сфері підготовки особового складу, обслуговування озброєння та стандартизації боєприпасів і комплектуючих.

Насамперед варто звернути увагу на проблему технічної сумісності. Наприклад, АК-74 використовує патрон 5.45×39 мм, тоді як західна зброя здебільшого пристосована під 5.56×45 мм НАТО. Це не лише ускладнює логістику боєпостачання, але й потребує ретельного обліку озброєння у змішаних підрозділах. Крім того, деякі зразки мають несумісні магазини,

оптичні кріплення, глушники, планки типу Picatinny або M-LOK, що створює бар'єри для оперативної заміни частин у польових умовах. У бойових ситуаціях, де кожна секунда вирішальна, такі технічні дрібниці можуть вартувати життя.

Ще одним викликом є навчання особового складу. Солдати, що до того були знайомі лише з радянською автоматикою, потребують додаткової підготовки для ефективного використання західної зброї, яка має іншу ергономіку, баланс, принцип розбирання та обслуговування. Навчальні центри, такі як "Десна" або Центр підготовки ССО, змушені адаптувати програми під кілька платформ одночасно, що уповільнює загальний темп навчання й знижує інтенсивність відпрацювання навичок на конкретному типі озброєння.

Складною залишається й тема ремонту та обслуговування. Частина західної зброї постачається без достатньої кількості запчастин або спеціального інструменту, а майстерні не завжди мають ресурси та навички для ефективного обслуговування таких систем. Наприклад, вихід з ладу затворної групи в FN SCAR не може бути усунутий тими ж засобами, що застосовуються для АК. У прифронтових умовах, де мобільність і ремонтоздатність мають вирішальне значення, така несумісність перетворюється на системну проблему.

Водночас варто визнати, що певна гнучкість у забезпеченні озброєння — це один із факторів виживання України у перші місяці повномасштабного вторгнення. Проте на сучасному етапі критично важливо рухатися до стандартизації. Йдеться не лише про єдиний калібр, а й про уніфікацію додаткових компонентів: магазинів, кріплень, оптики, засобів чищення, змащення. У перспективі Україна має обрати одну-дві основні платформи стрілецької зброї, які відповідатимуть стандартам НАТО, технологічним можливостям власної промисловості та умовам ведення бойових дій.

Таким чином, розмаїття стрілецького озброєння, що використовують українські підрозділи, стало одночасно порятунком і проблемою. Сьогоднішній

виклик — перевести це розмаїття у керовану систему через стандартизацію, глибоку підготовку військовослужбовців, розбудову ремонтної інфраструктури та логістичного супроводу. Лише так Україна зможе забезпечити не лише ефективність вогневого ураження, а й стійкість своєї оборонної спроможності в довготривалому конфлікті.

УДК 623.1

Скакалін І.В., викладач (військово-інженерної підготовки) кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ВАЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ РЕЛЬЄФУ МІСЦЕВОСТІ ТА ЗАХИСНИХ ТОВЩ ПІД ЧАС БУДІВНИЦТВА ФОРТИФІКАЦІЙНИХ СПОРУД В РАЙОНАХ ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

Фортифікаційні роботи під час війни відіграють ключову роль у забезпеченні безпеки військових формувань та ефективності бойових дій. В умовах сучасних конфліктів, де використання високотехнологічної зброї стало звичним явищем, необхідність створення надійних укриттів і захисних споруд стає особливо актуальною. Ці роботи не лише захищають особовий склад від вогневих атак і вибухів, але й сприяють підвищенню морального стану військових, зберігають техніку та забезпечують стратегічні переваги на полі бою.

Як показує практика, фортифікаційні роботи особливо в районах ведення бойових дій проводиться належним чином, але не завжди особливо на початкових етапах планування враховується рельєф місцевості (місця обладнання споруд та вплив на них вибухової хвилі, прохідність місцевості для техніки та особового складу, наявність природних перешкод) та необхідні захисні товщі фортифікаційних споруд.

Зважаючи на важливість проведення фортифікаційних робіт в умовах ведення бойових дій необхідно визначити ключові аспекти щодо рельєфу місцевості та захисних товщ, а саме:

1. Маскування та приховування:

- використання природних нерівностей, таких як яри, пагорби, ліси та інші елементи ландшафту (допомагає приховати об'єкти від спостереження з повітря та землі);
- врізання споруд у схили місцевості або їх обсіпання ґрунтом з урахуванням природних ухилів (сприяє маскуванню).

2. Захист від ураження:

- додатковий захист від прямого вогню противника, розташування укриття за пагорбом або в низині (зменшення ймовірності руйнування або прямого влучання снаряду або кулі);
- використання панівних висот для розміщення вогневих точок (дозволяє контролювати більшу територію та забезпечує кращі умови для ведення вогню);
- зменшення впливу вибухової хвилі (укриття, розташовані в ярах або балках, можуть бути менш вразливими до ударної хвилі, ніж укриття на відкритій місцевості).

3. Інженерне обладнання:

- вплив на можливості інженерного обладнання позицій. (на схилах пагорбів легше облаштовувати траншеї та окопи, а в низинах може бути необхідно забезпечувати дренаж для відведення води).

5. Прохідність та маневреність:

- рельєф впливає на прохідність місцевості для техніки та особового складу (наявність ярів, річок, боліт або крутих схилів може ускладнювати пересування та маневрування військ).

6. Використання природних перешкод:

- ефективним є використання природних перешкод для посилення оборони позицій (річки, озера, болота, круті схили).

При проведенні фортифікаційних робіт є обов'язковим проведення попереднього аналізу місцевості з урахуванням ключових аспектів щодо

рельєфу місцевості та захисних товщ.

Ефективне обладнання позицій та укриттів із відповідними захисними властивостями є невід'ємною складовою стратегічного планування в умовах бойових дій.

УДК 355

Тріщун Р.М., старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ВИКЛИКИ В СУЧАСНИХ БОЙОВИХ УМОВАХ В МІСТІ

Бій в міських умовах одне з найскладніших завдань для військових і цивільних структур під час сучасних конфліктів. Населені пункти мають стратегічне, гуманітарне та символічне значення, тому їхнє утримання та захист стають пріоритетом а штурм – серйозним викликом.

Основні виклики ведення бою в місті:

- Висока щільність населення. Значна кількість цивільних осіб у містах створює високі ризики при застосуванні важкого озброєння, що ускладнює ведення бойових дій без людських втрат і руйнувань інфраструктури.
- Руйнування інфраструктури. Ураження важливих об'єктів (електромереж, водоканалів, мостів) призводить до гуманітарних криз і ускладнює логістику оборони.
- Розгалужена забудова. Місто з його багаторівневими будівлями, тунелями, підвалами стає ідеальним середовищем для партизанських та розвідувальних дій.
- Психологічний тиск і зруйнована інфраструктура. Постійний страх, руйнування житла, відсутність базових послуг формують у мешканців відчуття безнадійності.

Тактики бою в місті:

-
- Змішане та партизанське ведення бою. Використання укриттів у будівлях, тунелів і підвалах для запобігання ураженням, ведення засідок, мінування міських шляхів, створення зон ускладнення для ворога.
 - Укріплення оборонних позицій. Встановлення блокпостів, мінних полів, вогневих позицій по периметру міста, захист ключової інфраструктури.
 - Застосування сучасних технологій. Дрони для розвідки, системи відеоспостереження, зв'язку, електронна боротьба для протидії дронам та системам навігації противника.
 - Громадська мобілізація та територіальна оборона. Залучення місцевих мешканців до захисту міста, створення добровольчих формувань для контролю обстановки, допомоги з безпеки й охорони.

Стратегія оборони міста повинна базуватися на комплексному підході, що поєднує укріплення ключових об'єктів, мобілізацію цивільного населення на захист, застосування сучасних технологій та гнучке реагування на зміни ситуації. Основні принципи включають:

- Інтеграцію сил: поєднання військових підрозділів, територіальної оборони, добровольчих формувань та цивільного населення для створення багаторівневого й динамічного захисту.
- Зміцнення оборони: створення мінних полів, блокпостів, укриттів; використання міської забудови для укриття і утримання позицій.
- Використання сучасних технологій: дрони, системи відеоспостереження, електронна боротьба, мобільний зв'язок і розвідка – для швидкого збору інформації і реагування.
- Психологічна та інформаційна боротьба: підтримка морального духу мешканців, протидія паніці та дезінформації.

Щодо штурму міста, то тут важливо наголосити, що такий захід це найскладніша і найризикованіша операція, яка потребує ретельної підготовки, розвідки та застосування сучасної тактики:

-
- Ретельне планування та розвідка: збір максимальної кількості інформації про міське середовище, розташування сил і слабких місць оборони ворога.
 - Використання спеціалізованої техніки: бронетехніка, снайпери, сапери, ресурси для руйнування укріплень та пересування у міському просторі.
 - Маскування та омана: зниження ризиків для своїх підрозділів через мінімізацію прогнозованих напрямків ударів та застосування дезінформації.
 - Пошук слабких місць і локальних проривів: використання партизанських дій, одиночних або масованих ударів на ключові точки, контроль шляхів відступу ворога.
 - Контроль міського простору: швидкий захват та утримання важливих перехресть, стратегічних об'єктів і комунікацій.

Успіх збереження міського середовища це результат добре спланованих і скоординованих дій, які враховують особливості місцевої забудови, гуманітарних аспектів і сучасних технологій. Міцна оборона і вміння швидко реагувати на зміни це основні фактори запоруки виживання та перемоги у сучасних міських бойових умовах. Водночас, штурм міста – останній засіб, який повинен застосовуватися лише за крайньої необхідності, з урахуванням ризиків для цивільного населення та руйнувань.

УДК 355. 233.

Фалько С. А., доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат історичних наук, доцент, службовець.

ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ: ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Інформація, яка викладається, присвячена важливим аспектам підвищення якості підготовки курсантів Національної академії Національної гвардії України (НА НГУ) – розвитку аналітичних, інтелектуальних здібностей курсантів.

Останнім часом, спостереження викладацького складу вказує, що значно

погіршився загальноосвітній рівень підготовки кандидатів до вступу в Академію. Тому, доцільно розглянути заходи щодо покращення підготовки вже курсантів що навчаються у нашому навчальному закладі.

Загальноосвітній досвід вищої школи вказує що потрібно збільшити використання методів навчання що сприяють розвитку критичного аналізу за часи підготовки кандидатів на офіцерські посади. Звичайно, йдеться про покращення якості відбору кандидатів для навчання в Національній академії Національної гвардії України. Але, одним з наступних кроків в організації навчання є підвищення рівня професіонального розвитку шляхом формування аналітичних якостей курсантів (протилежний класичний метод запам'ятовування) з допомогою інтенсивної, сучасної методичної підготовки. Зокрема, мається на увазі активне залучення курсантів до проведення дослідницьких робіт з базових предметів навчальної програми.

Матеріал повідомлення ґрунтується на багаторічному досвіді педагогічної діяльності в НА НГУ, а також на аналізі впровадження можливих варіантів навчального процесу за зразком європейських та американських вищих військових навчальних закладів.

Ще одним із важливих аспектів підвищення якості підготовки майбутнього офіцера є розвиток уміння за час виконання обов'язків використовувати свій інтелектуальний потенціал. У сучасній моделі вищої освіти це передбачає аналіз текстів і проведення досліджень за напрямками професійної діяльності.

Зразком для військово-наукової аналітики може слугувати вивчення військово-історичного досвіду, зокрема – аналіз сучасних локальних збройних конфліктів. Існує безліч цікавих фактів, пов'язаних із воєнним мистецтвом, які здатні зацікавити сучасного курсанта. Це формує атмосферу змістовного, продуктивного діалогу, в якому здобувач освіти усвідомлює важливість своєї майбутньої служби. У цьому переконливим аргументом слугує діяльність

силових структур у провідних країнах світу.

Курсанти сьогодні виявляють інтерес до матеріалів, що висвітлюють розвиток сучасного силового сектору держави. Уміння працювати з текстом є базовою компетенцією, яка лежить в основі професійного становлення майбутнього військового лідера. Ця навичка розвивається передусім під час особистих виступів, участі в дискусіях та апробації результатів власного дослідження. У процесі опрацювання конкретної теми майбутній офіцер вчиться грамотному, креативному професійному плануванню. В цьому контексті вкрай важливою є роль викладача, який має виступати не лише як наставник, а й як модератор навчального процесу. Такий підхід розвивається завдяки педагогічній майстерності, досвіду та постійному самовдосконаленню викладача.

В контексті вказаної теми, важливо розуміння щодо необхідності ознайомлення з останніми трендами в розвитку військової справи. Одними з корисних прикладів розвитку сучасної воєнної науки є кращі зразки проведення закордонних досліджень з воєнно-історичної тематики (мається на увазі аналіз сучасних військових конфліктів). Останнім часом в перекладі українською з'явилося багато праць сучасних закордонних дослідників, які, при використанні матеріалів в освітньому процесі дозволяють покращити якість викладання в НА НГУ.

Так, особливості військового управління в сучасних локальних війнах досліджує відомий американський вчений Лоуренс Фрідман в своїй книзі «Командування. Політики військових операцій від Кореї до України». Праця надрукована в 2025 р. В цьому році в Києві надрукована дуже корисна для військових праця генерала Джіма Меттіса – «Позивний «Хаос». Уроки лідерства від ексголови Пентагону». Взагалі, в США існує системна праця в обов'язковому засвоєнні вказаного Головою Об'єднаного комітету начальників штабів США переліка рекомендованої літератури. Матеріали розподілені за окремими напрямками, окремими посадами. Взагалі у Сполучених Штатах

створена система інтелектуального розвитку військовослужбовців за категоріями.

Таким чином, інтелектуальний розвиток майбутнього військового керівника, поруч з службовим досвідом – запорука створення справжнього військового лідера. Без гармонійного розвитку командира, шляхи підготовки та відбору майбутніх керівників Сил безпеки та оборони України дуже складні. Шляхи покращення розвитку військової освіти ґрунтуються в системному впровадженні в освітній процес заходів налаштований на удосконалення навичок критичного аналізу майбутніми офіцерами.

Навпаки, якщо майбутній командир ні цікавиться останніми військовими новинами, сучасною професійною літературою, якщо він не полюбляє свою професію – він не стане справжнім професіоналом, справжнім лідером.

Звичайно, обсяг цих тез не дає змоги охопити всі напрями, необхідні для покращення якості освіти у вищих військових навчальних закладах. Проте зазначені аспекти, на нашу думку, є ключовими для системного розвитку.

УДК 167.7-350.2

Федоренко В.Л., викладач кафедри забезпечення державної безпеки командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, полковник.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ

Сучасний характер ведення війн характеризується існуванням гібридних загроз, що поєднують військові, інформаційні, кібернетичні і внутрішньополітичні інструменти впливу. У такому середовищі традиційні підходи до забезпечення внутрішньої безпеки держави втрачають ефективність, вимагаючи формування адаптивних, міжвідомчих підходів застосування силових структур. Національна гвардія України (далі – НГУ), як формування з унікальним поєднанням військових і правоохоронних функцій здатна

оперативно реагувати на широкий спектр загроз у так званій «сірій зоні», коли загрозна ситуація швидко розвивається на межі між війною та миром (приклад – ситуація на сході України на початку антитерористичної операції 2014 року). «Сіра зона» гібридних загроз ставить традиційні військові та поліцейські сили перед викликами, які виходять далеко за межі їхнього призначення. Збройні сили можуть діяти непропорційно, а поліція – не за призначенням. Натомість здатність НГУ гнучко переходити між військовими й поліцейськими функціями та діяти в усьому спектрі кризових ситуацій є ключовою умовою ефективного забезпечення внутрішньої безпеки України. Відтак, аналіз перспектив розвитку НГУ є важливим для формування сучасної моделі безпеки держави, здатної протистояти як відкритій агресії, так і прихованим формам дестабілізації.

Досвід участі НГУ в антитерористичній операції, операції об'єднаних сил та відсічі повномасштабній збройній агресії російської федерації продемонстрував, що її організаційна структура, рівень підготовки та спроможності підрозділів не завжди відповідали вимогам складного та динамічного кризового середовища. Мають місце дублювання функцій з іншими силовими структурами, недосконала система організації міжвідомчої взаємодії на різних рівнях управління, здебільшого формальна система оцінювання ефективності функціонування НГУ в різних сферах застосування. Потребує уточнення й правовий статус НГУ та її повноваження в правоохоронній сфері. Тому перспективна модель розвитку НГУ має передбачати запровадження дієвої системи оцінювання ефективності з урахуванням кращих європейських практик.

Слід зазначити, що у порівнянні з жандармеріями провідних країн Європи (Франції, Італії, Іспанії, Португалії тощо), повноваження НГУ є обмеженішими.

Їх використовують переважно як допоміжну силу, а відсутність автономності у виконанні завдань призводить до зниження ефективності, розмиття відповідальності та переважно військового сприйняття гвардійців населенням. Тому у разі запозичення європейських моделей доцільним є чітке

розмежування завдань НГУ й Національної поліції України за територією застосування та специфікою функцій. Водночас необхідно вдосконалити правовий статус НГУ, а саме визнати її військовим правоохоронним органом спеціального призначення в системі МВС із відповідними управлінськими повноваженнями у сфері реагування на масштабні кризові ситуації соціального характеру на кшталт врегулювання внутрішнього збройного конфлікту, реагування на масові заворушення та відновлення правопорядку. З огляду на сучасний досвід залучення НГУ до охорони важливих державних об'єктів, органів державної влади, дипломатичних установ тощо, в перспективі розвитку сектору безпеки і оборони НГУ має стати основним суб'єктом щодо охорони критичної інфраструктури. Іншим важливим напрямком розвитку є вдосконалення системи організації міжвідомчої взаємодії.

У сучасних безпекових концепціях ЄС, НАТО та ООН загрози розглядаються як взаємопов'язані в різних вимірах – від підриву державних інституцій до тероризму, повстань і масових заворушень. Зростає пріоритет безпеки особистості порівняно з безпекою держави. Це потребує інтегрованого підходу із залученням потенціалу як військових і жандармерій, так і цивільної поліції, прикордонних служб, розвідки, приватного сектора та громадянського суспільства. Якщо звернутися до зарубіжного досвіду, то серед ключових тенденцій розвитку жандармерій є інтеграція з цивільною поліцією, уніфікація за європейськими стандартами, розширення чисельності, зростання ролі у прикордонному контролі, миротворчих та стабілізаційних місіях, посилення демократичного нагляду та міжвідомчої взаємодії. Тому вважаємо доцільним визначити пріоритетні форми міжвідомчої взаємодії і вдосконалити нормативно-правову базу для їх впровадження. До прикладу, спільне з органами державної влади вироблення державної політики, стратегії спільного застосування сил безпеки і оборони; узгодження плану стабілізаційної операції на всіх етапах управління; спільні/узгоджені аналітичні й планувальні заходи

різновідомчих суб'єктів; вироблення й внесення спільних пропозицій; створення спільних робочих груп, тощо.

Для об'єктивного вимірювання ефективності НГУ відповідно до передових європейських практик має застосовуватися комплексний підхід: використання кількісних та якісних критеріїв. Кількісні мають охоплювати статистичні дані про успішність операцій, час реагування, рівень укомплектованості, обсяги підготовки тощо. Якісні критерії мають включати громадську думку, результати незалежних аудитів, оцінки міжнародних партнерів і спроможність гвардії до адаптації до нових загроз і викликів.

Отже, НГУ має унікальну здатність діяти в умовах гібридних загроз, ефективно поєднуючи військові та правоохоронні функції.

Перспективи розвитку гвардії в умовах гібридних загроз стосуються вдосконалення правового статусу НГУ, усунення дублювання функцій, покращення міжвідомчої координації та вдосконалення системи оцінювання ефективності.

УДК 355

Федоренко В.Р., викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ДИНАМІКА РУЙНУВАННЯ СПОРУД ТА ТЕХНІКИ ПРОТИВНИКА ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ГРАНАТ

У сучасних військових конфліктах застосування гранат є одним з найпоширеніших і найефективніших засобів ураження цілей, як живої сили, так і нерухомих об'єктів. Завдяки своїй мобільності, компактності та високій руйнівній здатності, гранати використовуються для знищення оборонних споруд, техніки противника, а також для створення психологічного тиску на ворога. Водночас, ефективність такого застосування значною мірою залежить від динаміки руйнування споруд і техніки, яка піддається вибуховому впливу.

Вивчення динаміки руйнування споруд і техніки противника під час застосування гранат ґрунтується на комплексі фізико-механічних процесів, що відбуваються у матеріалах під впливом вибухової хвилі. Основними факторами, що визначають характер руйнування, є тип застосовуваної гранати, її бойова вага, тип вибухової речовини, конфігурація об'єкта ураження, а також конструктивні особливості споруд та техніки. Залежно від характеру конструкції споруди або техніки, ця хвиля може викликати: тріщиноутворення; руйнування ключових елементів конструкцій; руйнування поверхонь та цілісності корпусу. Важливою особливістю процесу є також утворення ударної хвилі і уламків, які разом створюють комплексний механізм ураження. Механізми руйнування споруд: Руйнування споруд під впливом вибуху гранати може розвиватися за кількома сценаріями. Найчастіше, висока концентрація ударної енергії сприяє швидкому руйнуванню стін, колон або основних конструктивних елементів. Враховуючи армування та матеріали, а також геометричні параметри споруди, можна передбачити характер руйнування — від простого тріщиноутворення до повної руйнації.

Механізми руйнування техніки.

З руйнуванням техніки ситуація має свої особливості. Тут основним фактором є проникнення уламків та вибухової хвилі до внутрішніх систем і компонентів. При цьому значна кількість уламків розлітається навколо, пошкоджуючи або знищуючи двигуни, броню, системи управління та електропостачання.

Такий механізм руйнування дозволяє не лише уражати техніку на відстані, а й ефективно знищувати її навіть у закритих або захищених положеннях. Важливою для аналізу є характеристика уламків — їхня швидкість, розмір та напрямок розльоту, що має безпосередній вплив на поширення уражень.

ВИСНОВОК:

Вивчення динаміки руйнування споруд і техніки противника під час

застосування гранат є важливим аспектом сучасних військових досліджень і розробок. Таким чином, системне вивчення динаміки руйнування споруд та техніки противника є важливим елементом розвитку сучасних військових технологій, що сприяє збільшенню ймовірності досягнення тактичних цілей і зниженню ризиків для особового складу.

УДК 342.7 (477)

Фівкін П.М. начальник кафедри права національної безпеки та правової роботи Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, полковник.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВОЇ МАЙБУТНЬОЇ ІНСТИТУЦІЇ ВІЙСЬКОВОГО ОМБУДСМАНА

Актуальність теми: Як відомо, наразі в Україні здійснюється системна робота по започаткуванню роботи нової інституції – Військового омбудсмана, яка буде покликана підняти на якісно новий рівень захист прав військовослужбовців сил оборони і сил безпеки, що є особливо актуальним у період правового режиму воєнного стану та збільшення чисельності сил оборони держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Проблематиці захисту прав військовослужбовців і діяльності інституції військового омбудсмана присвячені дослідження Мельника С.М., Паценка Є.М., Гальцової О.В., Бенджаміна С. Бакленда, Вільяма МакДермотта та інших.

Виклад основного матеріалу: Необхідним елементом цієї інституції у системі Міністерства оборони України є створене 26 квітня 2024 року Центральне управління захисту прав військовослужбовців (далі – Центральне управління), положення про яке затверджене наказом Міністерства оборони України від 13 квітня 2024 року № 237/нм (далі – Положення № 237), в якому

визначено основні завдання і функції Центрального управління, порядок взаємодії з іншими структурними підрозділами Міністерства оборони України (далі – Міноборони), Збройних Сил України (далі – Збройні Сили), Державної спеціальної служби транспорту (далі – Держспецтрансслужба), іншими органами військового управління, а також повноваження начальника Центрального управління.

За своїм правовим статусом Центральне управління є органом військового управління, юрисдикція якого поширюється на всю територію України, і підпорядковується безпосередньо Міністру оборони України, а спрямування та координація діяльності Центрального управління здійснюється заступником Міністра оборони України (за напрямом діяльності), що визначено пунктом 2 Положення № 237.

Згідно пунктів 3, 6 Положення № 237 основним і глобальним завданням Центрального управління є здійснення заходів, спрямованих на захист гарантованих прав військовослужбовців Збройних Сил України, Держспецтрансслужби та членів їх сімей (далі – військовослужбовці та члени їх сімей).

На виконання вимог пункту 7 Положення № 237 Центральне управління відповідно до наданих повноважень здійснює такі основні функції:

організовує та проводить заходи, які сприяють захисту прав військовослужбовців та членів їх сімей, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, що проходять військову службу;

здійснює розгляд звернень і скарг військовослужбовців та членів їх сімей з питань порушень їх прав та соціальних гарантій, які носять масовий, системний характер, а також з питань дискримінації за ознакою статі; аналіз звернень військовослужбовців та членів їх сімей, що стосуються порушення їх прав і виникнення проблемних питань та готує відповідні пропозиції заступнику Міністра оборони України; розгляд у встановленому порядку звернень та

запитів народних депутатів України, звернень громадян щодо порушення прав військовослужбовців та членів їх сімей, з питань порушення гендерної рівності військовослужбовців;

бере участь у наданні первинної правничої допомоги військовослужбовцям, членам їх сімей з питань проходження військової служби; у службових перевірках та службових розслідуваннях із залученням, за необхідності, представників структурних підрозділів Міністерства оборони України, органів військового управління, Військової служби правопорядку, Головної інспекції Міністерства оборони України, Держспецтрансслужби, військових частин;

здійснює моніторинг стану дотримання прав військовослужбовців та членів їх сімей; Інтернет простору, соціальних мереж, засобів масової інформації з використанням методів та засобів OSINT (Open source intelligence) з метою пошуку інформації щодо порушення прав військовослужбовців та членів їх сімей задля швидкого реагування, інформування Міністра оборони України про необхідність проведення службової перевірки, службового розслідування;

здійснює виїзні та безвиїзні перевірки, розслідування з питань соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей та з питань дискримінації за ознакою статі у Збройних Силах України, Держспецтрансслужбі;

взаємодіє у своїй роботі з Секретаріатом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; з іншими військовими формуваннями з питань дотримання і захисту прав військовослужбовців та членів їх сімей; з центральними та місцевими органами виконавчої влади, суб'єктами господарювання всіх форм власності з питань, що стосуються компетенції Центрального управління;

вживає заходи щодо поновлення порушених прав військовослужбовців та членів їх сімей у встановленому порядку;

На підставі вищезгаданих завдань і функцій затверджена відповідна

організаційно-штатна структура Центрального управління, до якої входять такі основні підрозділи:

Управління перевірки дотримання прав та соціальних гарантій військовослужбовців;

Управління перевірки дотримання прав та соціальних гарантій членів сімей військовослужбовців;

Організаційно-аналітичне управління.

Висновки та перспективи подальших досліджень: Досвід створення і діяльності Центрального управління є позитивним, адже лише за рік свого існування його оперативно було укомплектовано кваліфікованими фахівцями-військовослужбовцями, переважно із бойовим досвідом, юридичною освітою та багатим практичним досвідом, розпочато системну роботу по захисту прав військовослужбовців і членів їх сімей, розглянуто більше 4000 звернень і запитів, проведено та прийнято участь в 29 перевірок і розслідуваннях, направлено 41 повідомлення про вчинення кримінальних правопорушень і, як наслідок, поновлені права більше 1 900 військовослужбовців та членів їх сімей.

Вбачається, що після прийняття та на основі Закону України "Про Військового омбудсмана" (реєстр. № 13266 від 08.05.2025) доцільно утворити подібні структури в інших силах оборони і безпеки, що сприятиме охопленню інституцією Військового омбудсмана таким захистом у секторі безпеки і оборони держави всіх військовослужбовців і членів їх сімей і відкриває значні перспективи для подальших досліджень у цій сфері.

УДК 623.773

Хорошун В.П., старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ВИКОРИСТАННЯ МАСКУВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ПРИ ВЕДЕННІ БОЙОВИХ ДІЙ

Щоб краще воювати з ворогом, треба стати для нього непомітним.

Мистецтво ставати непомітним широко застосовують у військовій справі і називають маскуванням. Якісне маскування полягає в адаптації колірної гами відкритих ділянок тіла бійця, форм екіпірування, зброї і приладів для спостереження до навколишньої місцевості, фону, ландшафту. Бойовий досвід показав, що прихованого військовослужбовця, замаскованого на місцевості, може виявити тільки дуже уважне око досвідченого спостерігача за ледь помітними ознаками.

Війна є одночасно і своєрідним гігантським маскарадом. На полі бою все змінює свій вигляд, колір і розміри. Бойові дії сухопутні війська ведуть, зазвичай, у різні пори року та на ділянках місцевості, де розташовані населені пункти, прокладені дороги, є ліси, річки, болота тощо. Тому бійці стараються замаскуватися під кольори місцевості.

Найнадійніший спосіб замаскуватися — це заритися в землю і стати непомітним, маловразливим. Але щоб стати зовсім непомітним, потрібно використовувати природні чи технічні засоби і особливо місцеві підручні матеріали: гілки, дерева, солому, верхній шар ґрунту, сніг — усе те, що є поблизу від замаскованого об'єкта. Нерівності рельєфу і дрібні складки — це ложини, яри, горби, канави, ями, воронки; місцеві предмети — гаї, чагарники, сади, будівлі, посіви надійно укривають від повітряного і наземного спостереження противника. Чим більше на місцевості складок, різних предметів, різноманітної рослинності, тим легше сховатися від спостереження супротивника.

Щоб скористатися маскувальними властивостями місцевості, її оцінюють щодо забарвлення і відповідно, визначають характер маскування, якими підручними матеріалами повинен бути забезпечений військовослужбовець і мати знання як їх застосувати.

Утім, якщо висота рослинного покриву мала або якась ділянка місцевості не має укриттів, а тільки маскує від спостереження, або позиція противника вже

дуже близько, слід завмирати після зміни позиції і особливо уникати рухів головою, які добре помітні.

Якщо з будь-яких причин солдату надійшла команда зупинитися, то не потрібно відразу припиняти рух у тому місці, де вона застала, а потрібно зайняти найближче укриття, зручне для можливого ведення вогню і подальшого пересування.

Особисті способи маскуванню призначені для введення в оману супротивника щодо реального місця перебування бійця, снайперів, розташування вогневих гнізд тощо. Зазвичай бойовий грим бійці наносять перед атакою, а не в обороні, перебуваючи в окопах чи інших захисних спорудах.

Крім захисту голови за допомогою шолома та його маскуванню, треба ще й маскувати обличчя та інші відкриті ділянки тіла, а також — одяг і зброю. Жодна частина тіла не має бути помітною на тлі навколишнього середовища. Світла шкіра обличчя та рук, що вирізняється із загальної колірної гами, дуже добре проглядається навіть неозброєним оком на великих відстанях.

Особливо важливо, щоб здалеку не було видно жодної ділянки голови, що може трапитися з незамаскованими особами. Людська шкіра потребує спеціальної маскувальної обробки, бо шкіряне сало найчастіше спричиняє блиск шкіри на певних ділянках обличчя, а особливо на чолі та носі, незалежно від природного кольору шкіри. Можна замаскувати обличчя під пов'язкою або спеціальною маскою, але це створює суттєві незручності. Тому військовослужбовці найчастіше використовують бойовий грим, тобто розфарбовують шкіру обличчя, шиї, зокрема і її задню ділянку, руки та кисті, щоб приховати світлий тон шкіри.

Бойовий, або військовий грим. Раніше військовики використовували як грим на обличчя суміш золи, яку змішували з ґрунтом або ж травою, найчастіше покривали його повністю. Хоча такий спосіб маскуванню і завжди доступний, але не дуже зручний. Крім того, золу не так просто відмити зі шкіри, а суміш її

з соком трави може навіть спричинити алергію або серйозні опіки шкіри, через дію соків отруйних трав.

Різновиди малюнків на лиці можуть варіюватися від несиметричних смуг через все обличчя до великих плям. Як засвідчила практика, найкраще використовувати комбінацію і смуг, і плям.

Зазвичай грим наносять послідовно. Треба починати наносити достатньо гриму зі світло-коричневої фарби у заглиблення обличчя, зокрема на ділянки навколо очей, під носом та нижньою губою, а на решту ділянок - темніші. Зокрема, такі виступаючі частини голови, як чоло, вилиці, ніс, щоки, вуха і підборіддя, потрібно зафарбовувати темними кольорами це маскує світлі ділянки обличчя і робить розпливчатими його риси.

Маскуванню (фарбуванню) під фон місцевості підлягають також озброєння, техніка і споруди.

Особиста зброя є головним предметом, який необхідно особливо ретельно маскувати, тому що її правильні, геометричні деталі мають неприродний вигляд на фоні природи і демаскують військовослужбовця.

Таким чином важливість маскування в умовах ведення бойових дій — це зменшення своїх втрат і завдання максимально можливих втрат противнику.

УДК 355.424.4

Черкашин С.Д., доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, полковник.

СПОСОБИ ПРОТИДІЇ ЗАГРОЗАМ ВПЛИВУ БпЛА

Завдання, які основними для безпілотних літальних апаратів є ведення розвідки, доставка вантажів, а також завдання ударів по об'єктах транспортної та енергетичної інфраструктури. Незначні лінійні розміри безпілотників знижують ефективність їх виявлення та протидії їм. Тому вкрай важливо не

лише мати засоби та уміти пілотувати дронами але й засоби протидії для мінімізування шкоди від БпЛА противника.

Анти дрон технології стали найважливішими інструментами на сучасному полі бою, а результат конфліктів дедалі більше залежить від переваги цих систем. Останнім часом як росія так і Україна зіштовхнулися з проблемами через ефективне використання дронів своїми супротивниками. Хоча основна увага приділялася насамперед ефективності дронів, не менш важливими є й обмеження сучасних систем протидії дронам. Україна має системи протидії дронам; проте ці системи мають обмеження.

Україна та росія вклали значні кошти у технології боротьби з дронами. Справді, сучасні системи ППО, зенітно-ракетні комплекси та великокаліберні кулемети тепер досить ефективні проти більших дронів. Серйозна проблема виникає з меншими дронами, особливо з тими, які літають на малих висотах, і які важко виявити або націлити. Зважаючи на те, що ворожа сторона має велику кількість безпілотників, засоби захисту грають важливу роль у веденні ефективних бойових дій.

Технологія протидії дронам призначена для виявлення, класифікації та боротьби з дронами та безпілотними літальними апаратами. Це можна розділити на два основні методи: виявлення дронів та перехоплення/знешкодження дронів.

Виявлення дронів складається з технологій, які допомагають ідентифікувати присутність дронів. Деякі технології виявлення включають:

1. **Теплобачення.** Тепловізійні камери відмінно підходять для виявлення невеликих об'єктів, що швидко рухаються, на малих висотах. Вони можуть виявляти теплові сигнали двигунів та акумуляторів дрону, що дозволяє відстежувати та ідентифікувати БпЛА навіть у складних умовах. Крім того, тепловізійні камери можуть ідентифікувати операторів БпЛА. Це може допомогти знайти оператора дрону.

2. **Радіочастотні системи:** радіочастотні датчики, що виявляють дрони,

працюють у діапазоні частот від 70 МГц до 6 ГГц. Вони збирають таку інформацію, як марка, модель, серійний номер дрона, поточне місцезнаходження та місцезнаходження пілота. Радіочастотна технологія є економічно ефективною, оскільки вона може виявляти дрон і його контролер та відстежувати кілька цілей на великих відстанях. Тим не менш, може виникнути проблема з виявленням дронів, що літають за інерцією, але цю проблему можна вирішити шляхом увімкнення освітлювачів, таких як імпульсні радари.

3. Акустичні методи. Акустичні датчики мають перевагу перед радіочастотними аналізаторами, оскільки вони можуть виявити будь-який дрон у ближньому полі електромагнітного спектру, включаючи автономні дрони, які не покладаються на радіохвилі. Ці датчики витягують і класифікують акустичні характеристики виявлення дронів, оцінюючи швидкість і висоту ротора, навіть якщо дрон перебуває поза увагою. У боротьбі з дронами та їх перехопленні основна увага приділяється технологіям, що відбивають або перехоплюють дрони. Ось деякі приклади:

Сигнали перешкод. антидрон гармати з кількома частотними діапазонами (GNSS, 2,4G і 5,8G) можуть порушити зв'язок дронів та GPS-навігацію, змусивши дрон приземлитися або змінити свій курс.

Дрессовані орли та соколи: деякі використовують цих хижих птахів, щоб вивести з ладу або перехопити дрон.

Кінетичні контрзаходи: вони відносяться до летальних засобів і включають фізичне пошкодження дрона або його збиття за допомогою зброї.

Дрони нікуди не дінуться, і нам доведеться з ними зіткнутися. Вони являють собою постійно зростаючу багатогранну загрозу громадянській та військовій інфраструктурі, майну та людям і все частіше використовуються для терористичної діяльності.

З військової точки зору, зараз ми вступаємо в «другу епоху дронів», коли країни все частіше використовують дрони для таємних операцій та тактичного

використання. У більш широкому плані анти дрон системи працюють у тандемі з системами розвідки, спостереження та виявлення цілей (RISTA), а також системами радіоелектронної боротьби для боротьби з загрозою, яка походить від окремих дронів та їх угруповань.

Поява технологій Інтернету речей (IoT) та 5G відкриває нові можливості для експлуатації дронів. Системи GPS 4-го покоління стають все більш захищеними від перешкод. Long Term Evolution (LTE) – високопродуктивний інтерфейс для систем мобільного зв'язку, що дозволяє збільшити пропускну здатність і швидкість мереж – дозволяє дронам працювати на теоретично необмежених відстанях без радіочастотних зв'язків.

Оскільки дрон летить зі швидкістю 20 метрів за секунду і долає один кілометр менш ніж за хвилину, оператор має лише кілька секунд, щоб зреагувати з моменту виявлення та визначення наміру дрона. У такій динамічній ситуації сучасні системи протидії необхідно розвивати та постійно оновлювати.

Хорошою новиною є те, що анти дрон технології (антидрон пушки, антидрон рушниці та способи виявлення бронів) стають розумнішими, витонченішими та використовують інноваційні підходи, такі як машинне навчання, синтез датчиків, когнітивні та голографічні радары та доповнена реальність. Проте, експерти сходяться на думці, що не існує єдиної «срібної кулі», яка б могла впоратися з загрозою, пов'язаною з дронами.

УДК 355/359 - 343.3/.7

Чупрун В.Т., головний судовий експерт лабораторії криміналістичних та військових досліджень Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса» Міністерства юстиції.

РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ «ВОЄННИЙ» ТА «ВІЙСЬКОВИЙ» ЗЛОЧИН

Протягом свого існування людство завжди використовувало війну як

безжальний, але в той же час і дієвий спосіб вирішення конфліктів, досягнення своїх політичних, економічних потреб. За статистичними даними у світі за його історію було спричинено більше ніж 15 тисяч війн, які забрали мільярди людських життів. Слід відмітити, що в історії існуванні збройних сил, з часу їх зародження й до нині, присутній такий негативний момент як військові злочини. В історії не було таких військових формувань, у яких би не траплялися б ті чи інші злочини. Військові злочини не мають кордонів, вони трапляються в арміях усіх країн світу.

Про те і досі у даній сфері ще залишаються деякі поняття та конструкції, які потребують чіткої конкретизації та освітлення. Таким питанням виступають поняття «Воєнний» та «Військовий» злочин, а саме їх розмежування між собою.

Проблематикою воєнних та військових злочинів в кримінальному праві займалися такі дослідники: С. Загороднюк, Н. Зелінська, А. Картавцев, П. Репешко, М. Хавронюк та інші.

Не зважаючи на деяку лінгвістичну співзвучність цих двох визначень, у юридичній площині вони мають відмінні значення. Поняття «Воєнний злочин» є поняттям суто сфери міжнародного права (міжнародного гуманітарного права), тобто воно не стосується конкретної країни чи групи країн, а стосується інтересів всього світу. Першим Міжнародним нормативно-правовим актом в цій сфері виступила перша Женевська конвенція «Про поліпшення долі поранених та хворих у діючих арміях», яка була підписана у 1864 році представниками 16 європейських країн. Друга світова війна внесла свої корективи і в систему міжнародного права, коли стало зрозуміло, що потрібно не тільки встановити перелік заборонених дій (які підпадають під поняття «Воєнний злочин» та «Злочини проти миру»), але і закріпити механізми притягнення винних до міжнародно-кримінальної відповідальності. Найбільш актуальним міжнародним актом у питаннях перелічення «Воєнних злочинів» виступає Римський статут Міжнародного кримінального суду, підписаний у 1998 р., що

набрав законну силу у 2002 р. Актуальність даного акту полягає в тому, що він не тільки консолідує в собі всі склади «Воєнних злочинів» які були розгалужені серед багатьох міжнародних джерел міжнародного гуманітарного права, але і зміг надати тлумачення кожному з них, для того, щоб не було декількох трактувань даних понять.

Одним з ключових моментів який відділяє «Воєнні злочини» від інших кримінальних дій є те, що обов'язковою умовою під час їх вчинення є факт наявності збройного конфлікту. Відповідно до норм Римського статуту «Воєнні злочини» можуть реалізовуватися як під час міжнародного збройного конфлікту, тобто між двома і більше країнами, так і під час збройного конфлікту, який проходить всередині однієї держави. У підсумку можна сказати, що «Воєнні злочини» це неправомірні дії (як правило свідомі), що порушують встановлені людством правила, принципи та закони ведення бойових дій, які знаходять своє практичне закріплення у міжнародних-правових актах.

Відносно поняття «Військового злочину» слід акцентувати увагу на тому, що це питання в кожній країні регулюється виключно національним кримінальним законодавством, так як воно не має міжнародного аспекту. За своїм значенням поняття «Військового злочину» має суто внутрішньодержавний сенс, тобто це неправомірні дії проти прийнятого (встановленого) в державі порядку несення військової служби, та всіх інших дотичних з цим понять, в конкретній країні.

В Україні всі склади «Військових злочинів» (військових кримінальних правопорушень) прямо передбачені в єдиному джерелі національного кримінального права – Кримінальному кодексі України (далі – ККУ), а саме в XIX розділі «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (Військові кримінальні правопорушення)». Визначення військового злочину (військового кримінального правопорушення) наводиться в ч. 1 ст. 401 ККУ. Об'єктом цих злочинів є встановлений

законодавством України порядок несення або проходження військової служби, який закріплений у Конституції, у військових статутах та окремих законах.

Тобто, за законодавством України «Військовими злочинами» є тільки ті неправомірні дії, які прямо передбачені у ККУ (ст.ст. 402-435). Разом з тим, деякі склади «Військових злочинів», які передбачені ККУ мають всі ознаки «Воєнних злочинів», мається на увазі склади злочинів за ст. 432-434 (мародерство, насильство над населенням у районах бойових дій, погане поводження з полоненими та незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця).

Слід зазначити, що склади кримінальних правопорушень, а саме: ст.ст. 437-440 (злочин агресії, воєнні злочини, застосування зброї масового знищення, розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення) розділу XX ККУ (Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку) також мають ознаки «Воєнних злочинів». Разом з тим, у діючому ККУ на теперішній час не надано прямого визначення таких понять як «Воєнні злочини» та «Військові злочини».

На нашу думку це питання носить ознаки правової неузгодженості в національному законодавстві та потребує регламентації і правового аналізу.

У підсумку слід зазначити, що «Воєнні злочини» стосуються недотримань загальних, міжнародно-правових приписів щодо правил та законів ведення бойових дій, натомість поняття «Військового злочину» має суто внутрішньодержавний характер, має виключно локальний формат, який проявляється у недотриманнях правил несення служби у конкретній армії конкретної країни світу.

ЗМІСТ

Артеменко М.О., Гашенко С.В. Стан матеріально-технічного забезпечення стрілецькою зброєю.....	3
Bashkatov Y.G., Kashmar O.I. Introduction of specialized UAV crews for countering enemy unmanned aerial vehicles at the combat unit level.....	5
Волинчук О.А. Особливості застосування безпілотних засобів мультироторного типу при використанні оптоволокона.....	7
Гончаров Є.І. Організація оборонного бою вночі.....	8
Горєлишев С.А., Залевський Г.С., Рябоконт Є.О. Обґрунтування структури бази даних радіолокаційних характеристик повітряних та наземних цілей.....	11
Данильченко Д.Д., Гашенко С.В. Забезпечення засобами зв'язку та кібербезпеки: сучасні вимоги і проблеми.....	13
Заєць А.О., Гашенко С.В. Вогнева та стрілецька підготовка в системі забезпечення боєздатності правоохоронних органів і військових формувань..	15
Іванченко А.О., Нестеренко О.О. Обґрунтування концепції порядку управління підрозділами за процедурою TLP з використанням ікс іп “ДЕЛЬТА”.....	18
Ковбасюк О.В. Деякі питання забезпеченості засобами радіоелектронної боротьби БТГр.....	20
Ковтуненко А.В. Актуальні питання та перспективи розвитку РХБ захисту в умовах сучасних викликів.....	21
Купін С.П. Особливості роботи командира взводу Сил оборони України щодо боротьби з малими групами підрозділів російської федерації.....	23
Мазалов В.А., Гашенко С.В. Роль стрілецької та вогневої підготовки в підвищенні ефективності діяльності правоохоронних органів і військових формувань у системі Національної безпеки.....	28
Манчинський Я.В., Гашенко С.В. Актуальні проблеми ресурсного та організаційного забезпечення вогневої підготовки підрозділів Сектору безпеки України.....	30
Масіц В.В. Обґрунтування послідовного застосування frv-квадрокоптерів на сучасному полі бою з урахуванням бойового досвіду.....	32
Мясников В.О. Використання топографічної карти як засобу управління підрозділом тактичної ланки.....	33
М'ясоєдов Н.О., Гашенко С.В. Вогнева підготовка як складова бойової готовності підрозділу.....	35

Назаренко О. Л., Онопрієнко О.С. Роль інформаційних технологій та штучного інтелекту в захисті об'єктів критичної інфраструктури.....	38
Нестеренко О.О., Іванченко А.О. Обґрунтування необхідності проведення аналізу та приведення до єдиного зразку бойових (формалізованих) документів, документів таємного та нетаємного діловодства, які відпрацьовуються в підрозділах збройних формувань України.....	40
Оленченко В.Т. Прокопович-Ткаченко Д.І. Аспекти безпечного використання цифрового мобільного радіозв'язку силами оборони України..	43
Онда В.В., Куртов А.І. Проблемні питання всебічного забезпечення правоохоронних органів та військових формувань у забезпеченні безпеки держави.....	44
Павелко В.В. Проблеми взаємодії між підрозділами національної гвардії України та збройних сил України в зоні ведення бойових дій.....	47
Пасічник А.В., Рахманова І.І. Кібербезпека як критичний елемент стійкості та ефективності дій військових та правоохоронних органів в умовах воєнного стану.....	50
Пащенко В.В., Удосконалений метод прогнозування ризику отримання бойової травми працівником сил безпеки в умовах небезпеки вогневого впливу противника.....	53
Пістряк П.В. Оцінювання підготовленості офіцера з виконання вогневого завдання.....	55
Пристінський Р.В. Застосування протоколу МЕТТТ-С командиром.....	58
Прокоф'єв Д.М., Гашенко С.В. Проблеми координації між різними підрозділами в умовах бойового виживання.....	59
Рахманова І.І., Пасічник А.В. Використання тактичних мереж зв'язку в бойових умовах.....	61
Рудь Д.Д., Гашенко С.В. Технічна сумісність та ефективність різних зразків стрілецької зброї в українських підрозділах: проблеми навчання та обслуговування.....	63
Скакалін І.В. Важливість використання рельєфу місцевості та захисних товщ під час будівництва фортифікаційних споруд в районах виконання службово-бойових завдань.....	65
Трішун Р.М. Виклики в сучасних бойових умовах в місті.....	67
Фалько С. А. Шляхи поліпшення підготовки курсантів Національної гвардії України: інтелектуальний аспект.....	69
Федоренко В.Л. Перспективи розвитку національної гвардії України в умовах гібридних загроз.....	72

Федоренко В.Р. Динаміка руйнування споруд та техніки противника під час застосування гранат.....	75
Фівкін П.М. Організаційно-правові засади діяльності Центрального управління захисту прав військовослужбовців Міністерства оборони України як складової майбутньої інституції військового омбудсмана.....	76
Хорошун В.П. Використання маскування військовослужбовцями при веденні бойових дій.....	80
Черкашин С.Д. Аналіз організації та несення служби на блокпостах під час дії правового режиму воєнного стану.....	83
Чупрун В.Т. Розмежування понять «воєнний» та «військовий» злочин.....	86

Науково-практична конференція

“Проблемні питання тактики дій та всебічного забезпечення військових формувань і правоохоронних органів держави в умовах воєнного стану”

Збірник тез доповідей

Відповідальний за випуск: О.В. Акулов

Комп’ютерна верстка: О.В. Акулов

Формат паперу 60x84/16. Ум. друк. арк. 7,67. Тираж 50 прим.

Редакційно-видавничий відділ Національної академії НГУ
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 4794 від 24.11.2014 р.
61001, м. Харків, майдан Захисників України, 3.

Науково-практична конференція кафедри тактики командно-штабного факультету
Національної академії Національної гвардії України
26 червня 2025 року м. Харків